

DIPLOMADOLGOZAT

VESZPRÉMI CSILLA
Vidékfejlesztési agrármérnök MSc Szak

Keszthely
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Vidékfejlesztési agrármérnök MSc Szak

Szőlőtermesztési és borászati ágazat gazdasági vonatkozásai

Belső konzulens: Dr. Szabó Péter
egyetemi adjunktus

Készítette: Veszprémi Csilla
NC9WFU
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Szőlészeti-Borászati Intézet

Készthely

2023

Tartalom

1	Bevezetés és célkitűzés	5
2	Irodalmi áttekintés	7
2.1	Rövid történeti áttekintés	7
2.2	Integráció létrejötte (gazdasági társaságok, szövetkezetek)	9
2.2.1	Gazdasági társasági forma	9
2.2.2	Szövetkezeti forma	9
2.3	Európai Unió termelői szerveződései	10
2.4	Magyarországi termelői szerveződések	10
2.5	A magyar szőlőtermesztés helyzete	12
2.6	Borászati termékek eredetvédelme, termékleírások	14
2.6.1	Balatonboglári Borvidék	16
2.6.2	Balatonboglár oltalom alatt álló eredetmegjelölés termékleírása (Balatonboglár OEM)	17
2.6.3	Balaton oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása (Balaton OFJ)	18
2.6.4	Balatonmelléki oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása (Balatonmelléki OFJ)	19
2.6.5	Dunántúl oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása (Dunántúl OFJ)	20
3	Anyag és módszer	21
3.1	A vizsgálat módszere	23
3.1.1	Szekunder adatgyűjtés	23
3.1.2	Primer adatgyűjtés	23
3.1.3	Az adatok feldolgozása	24
4	Vizsgálati eredmények és értékelésük	25
4.1.1	A Balatonboglári borvidék alapadatai	25
4.2	A Balatonboglári borvidék területeinek alakulása	27
4.3	A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek taglétszámának alakulása	30
4.4	A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek szőlőfajtáinak alakulása	32

4.5	A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek termés mennyiségének alakulása.....	33
4.6	A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők költségeinek, bevételeinek vizsgálata.....	39
4.6.1	A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők vizsgálata	39
4.6.2	A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők költségeinek vizsgálata.....	42
4.6.3	A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők bevételeinek vizsgálata.....	44
4.6.4	A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők bevételeinek és kiadásainak együttes vizsgálata	46
5	Következtetések, javaslatok	48
6	Összefoglalás	50
7	A szakirodalom jegyzéke.....	56
8	Ábrajegyzék.....	60
9	Melléklet	61

1 Bevezetés és célkitűzés

Az utóbbi évtizedekben jelentősen átrendeződött a világ szőlőterülete, bortermelése és borfogyasztása. Ez a változás Magyarországon is számottevő az ágazat vonatkozásában. Egyrészt a rendszerváltás után a termelőszövetkezetek feloszlásával a szőlőterületek a tagok részére kiosztásra/eladásra kerültek, ami a birtokok elaprózódását jelentette. Megjelentek a kistermelők, akik nem rendelkeztek szőlőművelő eszközökkel, értékesítés sem történt egyénileg. Az emberek felismerték, hogy összefogásra van szükség. Ennek következményeként létrejöttek azok a termelői szerveződések (pl. gazdasági társaságok, szövetkezetek), akik felvállalták az integrációt, azon termelők részére, akik tagságot vállaltak vagy szerződést kötöttek a gépi szolgáltatás és az értékesítés érdekében. Ebben az időszakban fogalmazták meg a Hegyközségi törvényt is, mely az ágazat részére egy önálló önkormányzati rendszert biztosított, a szőlő és bor minőségének és származásának igazolására, az ültetvények, borok nyilvántartására. A rendszer az évek alatt átalakult, szükségessé vált a régi, elavult jogszabályok átdolgozása. Új szemléletek, új támogatások jelentek meg az ültetvények szerkezetátalakítására, új ültetvények létesítésére. Ezek a változások szoros összefüggésben van a másik tényezővel, a minőségi kategória alakulásával. Az Európai Unióhoz (későbbiekben: Unió, EU) való csatlakozásunkat követően, a közösségi politika irányelveinek megfelelően tehát felváltották a minőségi, táj és asztali borok minősítést az új, eredetvédelmi kategóriák, amik a termékleírásokban jelennek meg. Ezek a kategóriák az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel és oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel jelölt, valamint a földrajzi jelzés nélküli borokat foglalják magukba. Ez az emberekben eleinte fogalomzavart okozott, hiszen nem tudták az új kifejezéseket a régi megszokott minőségi kategóriával összeegyeztetni. Sokan a minőségi kategória alapján választottak bort. Meglátásaim szerint nem csak a rohanó világ, ahol az embereknek nincs idejük leülni egy pohár bor elfogyasztására, de ez is közrejátszott abban, hogy mérséklődött a borfogyasztás, a borok iránti kereslet. Sokan nem a bor szeretete miatt vásároltak bort, hanem mert divattá vált a borozás. Kellett egy kis idő, míg az emberek megismerték az új kifejezéseket. Feladta a termelőknek a leckét marketing szempontból, hogyan adják át az információkat a fogyasztók részére, míg újra elkezdtek intenzívebben a borokat keresni, melyet az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel, oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel, valamint földrajzi jelzés nélkülként jelöltek. Ezek a termékleírások, melyek a földrajzi fekvést vették alapul, meghatározzák, milyen mennyiségű, milyen paraméterű szőlőket termeljenek és borokat állítsanak elő.

Mivel a bor alapja a szőlő, így fontosnak tartom közelebbről megvizsgálni a termékleírások egyik sarkalatos pontját, a megtermelt szőlő mennyiségét. Az elmúlt években jól látható, hogy noha a művelési költségek, a permetezőszerek és a műtrágyák árai jócskán emelkedtek, addig a szőlő

érdemben sajnos nem. A felvásárlási árak tekintetében nagy eltérés van az egyes fajták között. Fontos, tehát a fajta megválasztása, mely a folyamatosan újuló ültetvényeknél nagy dilemmát okoz a termelő számára. Vajon megéri a termékleírásokban megjelölt maximális mennyiségek mellett minőségi szőlőt termelni szolgáltatások igénybevételével? Mik azok a szempontok, ami alapján kiválasszuk, milyen fajtát telepítsünk? Hogyan alakul a fajtaválaszték? Mekkora területnagyság mellett éri meg minőségi szőlőt termelni?

Diplomadolgozatomban az előző kérdéseket megválaszolva azt vizsgálom a Balatonboglári borvidék tekintetében, hogy megéri-e integráció tagjaként a termékleírásokban meghatározott mennyiségek mellett minőségi szőlőt termelni?

Célom az, hogy egy képet adjak az integrációban résztvevő szőlőtermesztők jelenlegi helyzetéről a Balatonboglári borvidék tekintetében.

2 Irodalmi áttekintés

2.1 Rövid történeti áttekintés

BÉNYEI et al. (1999) [1] szerint a szőlő az emberiség egyik legrégebbi kultúrnövénye. Termesztésbe vonására mintegy 6-8000 évvel ezelőtt a neolitikumban került sor. Elsőként a mai Törökország, Örményország és Irán területén kezdi el termesztani. A szőlő levének kipréseléséhez eszközöket készítenek. Később eljut a görögökhöz, majd az Ibériai-félszigetre és kb. ie. 450-100 között a Kárpát-medencébe. Amerikába 1548-ban ültették el az első tőkét. Európában a szőlőtermesztés és a bortermelés az 1700-as években a csúcspontjához ér. Becslések szerint a szőlőterület eléri a 2,3 millió hektárt, a bortermelés a 30 millió hektolitert. A túltermelés miatt XV. Lajos rendeletet alkot a szőlőterület korlátozásáról (max. 1,5 millió ha). Magyarországon az 1700-as években nő a szőlőterületek nagysága. A Duna-Tisza közére az akác mellé homokfogónak szőlőt telepítettek. 1797-ben nyitja meg a kapuit a keszthelyi Georgikon, ahol szőlészeti és borászati elméleti és gyakorlati ismereteket tanítanak. A földrajziederet-megjelöléssel kapcsolatban 1824-ben Franciaországban törvényt fogadnak el. 1850-ben megjelenik az ültetvényekben a lisztharmat, ekkor kerülnek be Európába a direkttermő szőlők. Elsőként 1851-ben tettek közzé közleményt a „nedves” cukrozással kapcsolatban, vagyis vizes cukor oldat hozzáadása a musthoz vagy a borhoz. 1862-ben jelenik meg először a francia ültetvényeken a filoxéra, mely világszerte hatalmas pusztítást okoz. A védekezést a franciák dolgozzák ki (vízzel való tartós elárasztás, szénkénegezés, homoktalajra telepítés és a rezisztens alanyokra oltás). Hazánkba csak jóval később, 1875-ben tör be a filoxéra. Megjelenik a másik fő gombabetegség a peronoszpóra is. 1939-45 között hazánkban 21 borvidéket különböztetnek meg, mely 1959-re lecsökken 14-re. 1975-ben a világ szőlőterülete 10,3 millió ha volt. A rendszerváltás után rohamosan csökken a világ szőlőterülete, hazánkban is. 1990-ben 20 borvidéket különböztetnek meg, melynek száma ma eléri a 22-t. A hegyközségek eredetileg önszerveződés útján jöttek létre. Céljuk az volt, hogy a tagjainak érdekeit képviselje a saját területeiken. A rendszerváltást követően szükségszerűvé vált a rendszer újragondolása, modernebbé tétele, melyet 1994-ben meg is tettek [2] (INTERNET1). A működésüket az „1994. évi CII. törvény a hegyközségekről” szabályozza. Az Országgyűlés annak érdekében alkotta a törvényt, hogy a hegyközség, mint az ágazat önigazgató szervezete a hazai szőlőtermelés érdekeit figyelembe véve a bortermelés, a származása visszakövethető legyen, a borok színvonalának emelése és piacképességének növelése érdekében [3] (INTERNET2). Az Európai Unióhoz való csatlakozás a hegyközségek szerepét, feladatait megváltoztatta, azok bővültek [2] (INTERNET1). Az EU a 2008-as borpiaci reformjában nagyfokú változásokat hozott meg az eredetvédelemmel kapcsolatos szabályozásaiban. Hangsúlyos eleme az volt, hogy az eredetvédelemmel, a

mezőgazdasági termékek eredetvédelmével kapcsolatos szabályokat az egész Unió területére egységesé tették. fontos tudni, hogy az egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó részletszabályok eltérhetnek egymástól, de a lényegi elemeit egységesen kell használni. Ki kell emelni, hogy az EU a termelői csoportoknak adta a lehetőséget, hogy ezen szabályokat kidolgozzák, meghatározzák(SZTANÉV, 2018). A termékleírásokat 2011. december 31-ig kellett elkészíteni, ami a 2009. július 31-én hatályos állapotnak felel meg [4] (INTERNET3). Ezeknek a változásoknak következményeként szükségessé vált a korábbi törvény újragondolása, új alapokra helyezése, így a régit hátrahagyva, 2012-ben megjelent az új hegyközségi törvény (2012. évi CCXIX. törvény a hegyközségekről). A hegyközség ettől kezdve, mint köztestület működik, melyet a szőlőtermelők és bortermelők hoztak létre. E törvény hatálybalépését követően az egyetlen olyan szervezet a mezőgazdasági ágazatokat tekintve, aki önállóan dönthet, megfelelő eszközrendszerrel rendelkezik és mindez törvényi szabályozási háttérrel van biztosítva. Működését önkormányzati keretek között teszi, közigazgatási feladatok elvégzéséhez ad jogosultságot [2] (INTERNET1).

2.2 Integráció létrejötte (gazdasági társaságok, szövetkezetek)

2.2.1 Gazdasági társasági forma

A gazdasági társaságok közös, üzletszerű tevékenység folytatása céljából jönnek létre. Megalapításukhoz vagyoni hozzájárulásra van szükség, jogi személyiséggel rendelkeznek, a nyereségből közösen részesednek és a veszteségből fakadó terheket is közösen viselik. A nyereséget és a veszteséget is vagyoni hozzájárulás arányában illeti meg. Formáját tekintve lehet betéti társaság, közkereseti társaság, korlátolt felelősségű társaság, valamint részvénytársaság (ASZALÓS, 2016.) [5]. Tagjai sajátos érdekközösséget alkotnak, vagyis üzleti jelleggel társulnak. Céljuk a közös eredmény elérése. Úgy kell működniük, hogy ne alakítsanak ki a piacon monopóliumot, ne korlátozza a versenyhelyzetet, ne sértse a hitelezők érdekeit és a közérdekkel összhangba kell állnia. Működését törvény szabályozza (2013. évi V. törvény) (SZILÁGYINÉ DR. FÜLÖP, 2018) [6].

2.2.2 Szövetkezeti forma

FERTŐ – MIZIK (2016) [7] szerint a szövetkezetek szerveződése helyi szinten történik, tagjai önkéntes alapon lépnek be, magánpiaci mechanizmusok és nem az állam irányítja. Szükségessége abban rejlik, hogy a kistermelők egyénileg a kis volumen miatt nehezebben tudnak fellépni a piacon, tehát kedvezőbb az alku pozíció. A technológiai és piaci kockázat csökkenik, lehetőség van támogatások igénybevételeivel a folyamatos fejlesztésre. Működését tekintve a gazdálkodók szemszögéből az egyik legfontosabb, hogy szövetkezetek demokratikus módon működnek, tehát 1 termelőnek 1 szavazata van. A kistermelőknek ez egyfajta biztosíték arra nézve, hogy az érdekeik megfelelően vannak képviselve. Emellett a folyamatos működés is biztosítva van a fel nem osztható vagyonnal, ezért biztonságot nyújt a tagok részére. A szövetkezet a tagjai iránt elkötelezett, mivel a jövedelemszétosztása arányos, kifelé viszont függetlenül, piacorientáltan működik. MIZIK (2018) [8] szerint a vagyoni szempontból heterogén termelői szervezetben olykor nehéz és bonyolulttá válik az összes termelő igényeinek megfelelni, ezt a közös működés hátrányaként említi. Mivel a pénzügyi életképesség azt kívánja, a működés középpontjában a termelékenység és a hatékonyság kell, hogy álljon. A társadalmi tényezők viszont arra sarkallják a szervezeteket, hogy a kevésbé hatékony termelőket is bevegék, ezáltal nehezen vagy egyáltalán nem tudnak megfelelni a felvásárlók által megfogalmazott igényeknek, mint például a megfelelő minőségnek vagy a kért mennyiség időbeni beszállításának.

2.3 Európai Unió termelői szerveződései

A termelői szerveződéseknek nagyon fontos szerepe van a mezőgazdaságban. Formáját tekintve elsősorban szövetkezetként vannak jelen a piacon. Céljuk a termelés, tevékenység összefogása, az egységes megjelenés a piacon, erőteljesebb érdekképviselés. Nyugat-Európában már körülbelül másfél évszázados hagyománya van. Működésüket tekintve jellemző a demokrácia, a nyitott tagság, a felelősségvállalás a közösségért. A termeléshez a szükséges eszközöket, termékeket közösen szerzik be, ezekhez általában kedvezményesen jutnak hozzá. A termékek értékesítése közösen történik, piaci szereplőként vannak jelen, tehát céljuk a profit, de a tagjai irányába nonprofit társaságként működnek. A szövetkezeteknél a nyereség felosztása kétféleképpen történik. Egyik része az úgynevezett szolidaritási alapba kerül, vagyis nem kerül kiosztásra. A másik részét a tagok a termelési együttműködésük arányában megkapják. Tagjai magánszemélyek, gazdasági társaságok. [9] (INTERNET4)

Az Unió a regionális- és vidékfejlesztésben a szövetkezetek, a termelői szerveződések jelentőségét felismerte és szorgalmazza a mezőgazdaságban. Foglalkoztatás, szociálpolitika szempontjából fontos szerepet tölt be a vidéki életben. A termelői szerveződések (TÉSZ, TCS) létrejöttéhez támogatásokat írtak ki [9] (INTERNET4).

Franciaországban nagy hagyománya van a pinceszövetkezetnek, 1901-ben hozták létre. Az ország bortermelésének 45-50 %-a származik innen, közel 120 ezer tagja van. Tagjait tekintve csak termelők lehetnek. Fontos kritérium, hogy szőlőt nem vásárolhatnak, csak a saját termést használják fel [9] (INTERNET4).

2.4 Magyarországi termelői szerveződések

Magyarországot tekintve hasonló hagyományai voltak a kolhozosításnak, mint az Európai Unió tagállamainak, hiszen az 1800-as években a tejszövetkezetek jelentek meg, vagy ha az 1900-as évek elejére tekintünk vissza a Hangya szövetkezetre, mely a mezőgazdaság hitelszövetkezeteként működött [9] (INTERNET4). KERTÉSZ-BAKOS (2016) [10] szerint 1904-ben a Szövetkezetek Nemzeti Szövetsége által Budapesten tartott kongresszusán jelzi hazánk jelentőségét az európai szövetkezeti törekvésekben.

Ami a mai emberekben mélyebb nyomot hagyott, az az 1960-as években létrejött termelőszövetkezetek (TSZ) voltak. A vidéki élet korszerűsítésére kedvező hatással voltak. A termelést a tagok közösen folytatták, a termékeket közösen értékesítették. A szövetkezetek mellett megjelent a háztáji is, mely a szőlő, gyümölcs, állattartás és kertészeti kultúrákban volt jelentős. Ez

egy kiegészítésként szolgált a tagok részére. A rendszerváltás után ezek a szövetkezetek megszűntek, átalakultak. A korábban jól működő integráció megszűnt, létrejöttek egyéni gazdaságok, kisebbek is, akik felismerték, hogy szükség van a szerveződésre a megtermelt termék értékesítése miatt. A kormányoknak szintén voltak törekvései arra, hogy új típusú szövetkezetek jöjjenek létre, ezt az Unióba való csatlakozáskor támogatták is. Sajnos csak részben voltak sikeres kezdeményezések, a vártnál kevesebb jött létre. A szőlészet és borászat tekintetében létrejöttek az úgynevezett pinceszövetkezetek. [9] (INTERNET4) Napjainkra sem oldódott meg a probléma, mert 7-8 termelői csoport működik, ami a kormány szerint nem elegendő. A szőlő- és bortermelők értékesítési nehézségei tehát továbbra is fennállnak. A kormány arra biztatja a termelőket, hozzanak létre integrációs szervezeteket, hogy az eladási lehetőségeiket megerősítsék, számukra kedvezőbb árakat tudjanak kialakítani a nagyobb volumennel a szőlőtermelők és a bortermelők a felvásárlókkal való tárgyaláskor. 2023-tól újabb támogatások lesznek a Közös Agrárpolitika keretein belül például a feldolgozók korszerűsítésére [11] (INTERNET5).

2.5 A magyar szőlőtermesztés helyzete

A HNT (2016) [12] szerint Magyarország szőlőterülete 2013-ban 61.233 hektár volt, ebből 18.302 hektár a vörösborszőlő és 42.921 hektár a fehér borszőlő. Ebből jól látszik, hogy az országunkban a fehérborok dominálnak. Ami a bortermelést illeti 2.460 ezer hektoliter seprős újbort állítottak elő, ez a 2010 előtti évektől jócskán elmaradt, hiszen akkor 3.500 ezer hektoliterre volt tehető. A bor előállításához összesen 3854,082 ezer mázsa szőlőt szüreteltek le. Borfogyasztás szempontjából megállapítható, hogy ebben az időszakban eléggé visszaesett az amúgysem magas 25 l/fő/év körüli értékről 20,9 l/fő/év-re. Ennek a mennyiségnek a zömét a nagyobb ünnepek környékén fogyasztják el, mivel kulináris élvezetnek számít.

A magyar mezőgazdaság a rendszerváltás után sok problémával küzd. A termés mennyiségek és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma egyre csökken, ahogy a GDP és a külkereskedelem a mezőgazdaság tekintetében hasonló tendenciát mutat. Ezen csökkenések mellett elmondható, hogy Magyarországon nagy jelentőséggel bír a termelés, hiszen jó klimatikus és talajadottságokkal rendelkezünk, nemzetközi összehasonlításokban alkalmas a jó minőségű termékek előállítására. Az agrárszektornak fontos szerepe van a vidék életében, hiszen népességmegtartó ereje van, hozzájárul a regionális fejlődéshez és a tájkép kialakulásához. Sajnos a termelők nagy része, ami főleg a szőlőtermesztésre, egyéb kertészeti ágazatokra jellemző, hogy kiegészítő jelleggel végzik a tevékenységet. Ebben a szegmensben a birtokszerkezet nagyon elaprózódott, a tőkehiány egyre nagyobb, a fejlődési lehetőségek a kicsiknek egyre nagyobb gondot okoz. Emellé még társul egyfajta kiszolgáltatottság a beszerzési-felvásárlási folyamatokban (SZANYI, 2013) [13]. Ez lehet az oka annak, hogy Magyarország szőlőterülete folyamatosan csökken, az ültetvények életkora nagyrészt magas, ami abszolút nem kedvez az ágazatnak (HNT, 2016) [12]. Az ültetvények szerkezete, fajtája, életkora azonban évről évre folyamatosan változik, a támogatásoknak köszönhetően. A megújulás mértéke ettől függetlenül elmarad a várttól. A HNT 2016-ban kidolgozott a szőlő-bor ágazatra vonatkozóan egy stratégiát a jövedelmezőség növelésének érdekében, melyben többek közt a szőlőtelepítések támogatása is szerepel. A stratégia célja a jövedelmezőség mellett, hogy fokozza a termelés szervezettségét és hatékonyságát, valamint biztosítani tudják a termelők a termék minőségben és mennyiségben való rendelkezésre állást. A stratégia tartalmazza a szőlőértékesítés és -felvásárlás koordinációjára vonatkozó terveket is. E feladatot a szakmaközi szervezet aktív szerepvállalásával képzei el. Leírja, hogy fenntartható szőlőtermelésről akkor beszélünk, ha a szőlő ára megfelelő jövedelmet biztosít a szőlőtermelő részére, fedezi az ültetvény költségeit és amortizációját. Ugyanakkor a szőlő vételárát a szőlőfelvásárlói részből is kigazdálkodható lehessen (HNT, 2016) [14]. Mivel a birtokméret nagyon elaprózódott, ahhoz, hogy nagyobb volument

tudjanak előállítani a termelők, jobb alkupozícióba kerüljenek a szőlőárak meghatározásánál, integrációs szervezeteket kellene létrehozni. Ahogy korábban is írtam, erre biztatja a kormány is a gazdákat [11] (INTERNET5). A HNT már 2014-ben elismert szakmaközi szervezetté vált, ezáltal jogosulttá vált arra is többek közt, hogy a borszőlő-felvásárlásokkal kapcsolatosan fontos szabályozásokat, eljárásokat alkalmazzon. 2017-től kezdődően egyrészt termelő és felvásárló közötti együttműködést segítve bevezeti a kötelező szerződéskötést, melyhez szerződésmintát is biztosított. Másrészt a felvásárlónak és a termelőnek nyilvános árajánlattételi lehetősége van, amiben közzé teheti az adott szüretre, fajtára vonatkozó árat. Harmadrészt pedig ott az árprognózis, mely az adott évi szüretre vonatkozó átlagár-előrejelzést mutatja. Ez mind a 22 borvidékre elkészül. Fontos kiemelni, mert nagyon sok termelő, felvásárló félreérti, hogy ez egy átlagár-előrejelzés a szüret során felvásárolt teljes mennyiségre vonatkozóan, nem kötelező ezt az összeget használni. Az adott évben az árat sok tényező befolyásolja, például a borszőlő minősége, fajtája, termelési konstrukció, a vásárló borászat egyedi igényei. Mivel a termelési árak (mind a szőlőtermelő, mind a feldolgozó borászat) folyamatosan emelkednek, a borok eladási árát a legtöbb borászatnak nem sikerül megemelnie, ezért egyelőre megalapozatlan az az elvárás, miszerint a HNT árprognózisa tükrözze a termelési költségek emelkedését (HAJDU, 2018) [15]. A 2018-as szüretben indulatokat keltett egyes térségekben a szőlőtermelők körében az árprognózis, ugyanis a felvásárlók alacsony szőlőárakat hirdettek meg. Ezt tovább fokozta, hogy számos olyan borászat volt, aki az előző évekhez képest kevesebb szőlőt vásárolt fel. Az árak alakulása (ahogy az árprognózis meghatározása is) függ a kereslet-kínálati viszonyoktól. Egy biztos, a szőlő árak emelkedése a jövőben elengedhetetlen, hiszen nem várható el a szőlőtermelőktől, hogy nyereség nélkül biztosítsák a jó minőségű alapanyagot a borászatok részére. Fontos lépés tehát, hogy a közös érdekeket felismerjék, ezeket érvényesítsék a szőlőtermelők (HAJDU, 2018) [16]. VINICZAI (2021) [17] szerint, ha a borászok és a szőlőtermesztők között kialakul egy biztos kapcsolat, akkor lehet a közös célt megvalósítani. Első fontos cél, hogy mit akarnak megvalósítani, a másik pedig az, hogy hova szeretnének eljutni. Azok a termelők, akik nagyobb ültetvényterülettel rendelkeznek hamar rájönnek a biztos piac szükségességére. A piac alakulása érdekében meg kell találni az arany középutat, mert míg a termelőnek az az érdeke, hogy minél magasabb árat kapjon a megtermelt szőlőért, addig a felvásárlónak pont az ellenkezője, vagyis minél alacsonyabb áron jusson hozzá a jó minőségű szőlőhöz. Ahhoz, hogy egy megfelelő minőségű vörösbort állítsanak elő a borászatok 100 mázsánál többet nem szabadna teremnie az ültetvénynek hektáronként, ez a fehér és rozé borok esetében 130 mázsa. Ahhoz, hogy gazdaságosan tudjon működni az ágazat, együtt gondolkodásra van szükség a borász és a szőlőtermelők között.

2.6 Borászati termékek eredetvédelme, termékleírások

Ahogy azt már korábban is említettem, SZTANEV (2018) [18] szerint az Európai Unió rendkívül fontosnak tartja a nemzetközi piacok tekintetében a borászati termékek eredetvédelmét. Ezért a 2008-as borpiaci reformjában nagyfokú változásokat vezetett be az ezzel kapcsolatos szabályozásban. Talán a legfontosabb eleme, hogy az EU egész területén ezek a szabályok egységessé váltak, emellé társult még, hogy ezt az összes mezőgazdasági termékre bevezették. Ugyan a jellegében eltérhetnek termékenként, de a fontosabb elemeinek egyöntetűnek kell lennie. Az EU a termelők csoportjai részére engedélyezte az eredetvédelmi szabályok meghatározását. Legmeghatározóbb eleme, hogy nem minőség, hanem a földrajzi eredet alapján történik egy adott termék megkülönböztetése. Ha megnézzük magát a szabályozást, akkor láthatjuk, hogy nincs minőségi szempontból alá- és fölérendeltség az egyes borkategóriák között. Tehát ugyanúgy használjuk például borra, pezsgőre, széndioxid hozzáadásával készült gyöngyözőborra, részben erjedt szőlőmustra. Az eredetvédelmi szabályok nem vonatkoznak azokra a borászati termékekre, melyek nem használják a földrajzi nevet. Ezekre a termékekre külön keretszabály készült, melynek fő célja, hogy a fogyasztó annak a szőlőfajtának az ízjegyeit élvezhesse, amiből a bor valóban készült.

A földrajzi neveket viselő termékeket két fő kategóriába sorolhatjuk. Az egyik az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel forgalomba kerülő borászati termék, melyeknél a földrajzi vonatkozásában szorosabb a kapcsolat közöttük. A másik pedig az oltalom alatt álló földrajzi jelzés megjelöléssel forgalomba kerülő borászati termék, itt a földrajzi vonatkozás jóval lazább az előzőekben említettől. Emellett a szabályozás lehetőséget biztosít régi, hagyományos kifejezések használatára is. Közös jellemzőjük, hogy az adott kategória használatához a borászati termék készítésénél az adott földrajzi területről kell származnia a szőlő 85 %-a, a fennmaradt 15 % is csak Magyarországról származhat, tehát külföldről nem. A borkészítés csak az adott területen készülhet, erre a szabályozás biztosít kivételt, mely a termékleírásokban pontosan meg van határozva. Borkészítés csakis a *Vitis nemzetségbe* tartozó és *Vitis vinifera L.* keresztezéséből, vagy *Vitis vinifera L.* fajból lehetséges. (SZTANEV, 2018) [18]. A termékleírásokat 2011. december 31-ig kellett elkészíteni, ami a 2009. július 31-én hatályos állapotnak felel meg. Módosításukra lehetőség van, ahogy arra is, hogy újakat hozzanak létre a termelői szerveződések [19] (INTERNET3). A Földművelésügyi Minisztérium 2015-ben elindította az Eredetvédelmi Programját. E programnak kettős célja volt, egyrészt növelni az oltalomban részesülő földrajzi árujelzők számát, másrészt a már meglévőekben megbújó lehetőségeket az eddigieknél jobban kihasználni. A borászatok számára az utóbbinak van nagy szerepe. Legfőbb cél, hogy a földrajzi árujelzők olyan információkkal legyenek megtöltve, amik a

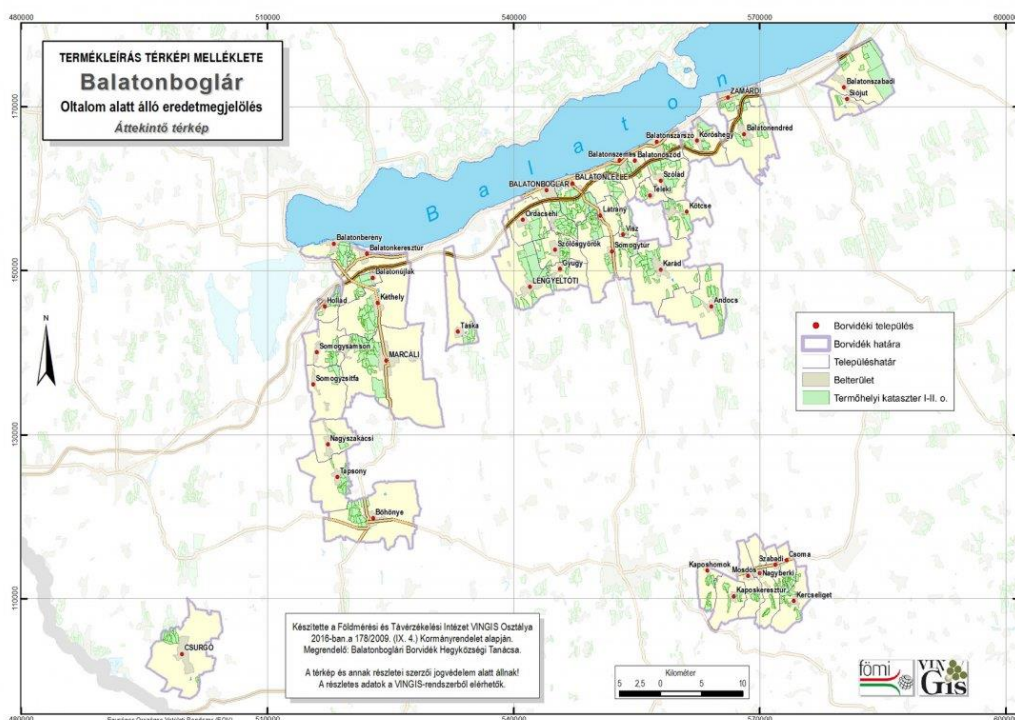
borok minőségi szintjéről árulkodnak, beszédesek legyenek és tartalommal bírjanak, ne pusztán csak egy származási hely legyen. Ennek megfelelően tehát a piacon tudatosan kell elhelyezni, pozicionálni. Ehhez viszont a figyelni kell arra, hogy speciális jegyekkel ellátott, magas minőségi szinttel rendelkező bort kell előállítani. Fontos megemlíteni, hogy a jelenlegi szabályozásnál szigorúbbra van szükség, de emellett egy rugalmasságot is kell biztosítani a termelők számára, melyet csak velük együttműködve hajthatóak végre (GÁL, 2018) [20].

2.6.1 Balatonboglári Borvidék

A Balatonboglári Borvidék a Dunántúlon, a Balaton déli partján található, vagyis része a Balaton Borrégióinak. A KSH 2013. évben megjelent kiadványa [21] szerint a 2011. évi adatok alapján a borvidék 35 településből áll, területét tekintve közel 3400 hektár. Az ültetvényeket körülbelül 2800 termelő műveli. A borvidéken elsősorban a fehér szőlőfajták dominálnak, ami a terület kétharmadát teszi ki, de alkalmas vörösbort adó szőlőfajták termesztésére is. Régi borvidéknek mondható, egészen a római korig nyúlik vissza, II. Ulászló adományozott Somogy vármegyének címerpajzsába szőlőfürt került, ami országos viszonylatban az első volt. A borvidék talaja elsősorban lösz, melynek a legjobb dűlőkben magas a mésztartalma, helyenként köves és agyagos [22] (INTERNET6). Klímáját tekintve kontinentális, magas a napsütéses órák száma, 2000 óra/év. Csapadékeloszlást tekintve a fele a vegetációs időben hullik. Azt látom, hogy az utóbbi években a csapadék eloszlása nem egyenletes, mely a gazdákat komoly kihívás elé állítja mind a növényvédelem, mind a termésmennyiségek tekintetében [23] (INTERNET7). Mikroklímája különlegesnek és egyedinek mondható, hiszen északról a Balaton vízfelülete határolja. Összességében az adottságainak köszönhetően könnyed, elegáns, élénk savakkal rendelkező pezsgő és széndioxid hozzáadásával készült gyöngyöző bor is készíthető a csendes borok mellett. A terület alkalmas csúcs kategóriájú fehér és vörös borok előállítására [22] (INTERNET6). A borvidék ökológiai változásainak, az itt élő szakembereknek köszönhetően a borvidék folyamatosan dinamikusan fejlődik [23] (INTERNET7). Az 1950-es évektől kezdődően a borvidéken fellendült a balatoni turizmus, felismerték, hogy a terület többek közt alkalmas csemege- és borszőlő termesztésére. 1956-ban létrejött a Balatonboglári Állami Gazdaság, mely több kisebb gazdaságból olvadt össze. Beindultak a szőlőtelepítések, üzemi kísérleteket folytattak a termesztés területén, melyben nemzetközi sikereket értek el. Először a muskotályos fajták domináltak, majd később a világfajták is elterjedtek. 1993-ban a privatizáció idején alakult át részvénytársasággá [24] (INTERNET8). Mivel a Balatonboglári borvidék nagy része a Balaton déli partján helyezkedik el, ezért vonatkozik rá a 2000-ben megjelent „a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról” törvény [25] (INTERNET9). A folyamatos változásoknak köszönhetően későbbiekben a törvényalkotók újra gondolták és 2018 végén megjelent a „Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről” törvény. A legfontosabb közös pontja a kettőnek, hogy az I. osztályú szőlőkataszterben lévő területeken történő építkezéshez 80 %-ban szőlőnek kell borítania, melyet az illetékes hegybíró igazol [26] (INTERNET10).

2.6.2 Balatonboglár oltalom alatt álló eredetmegjelölés termékleírása (Balatonboglár OEM)

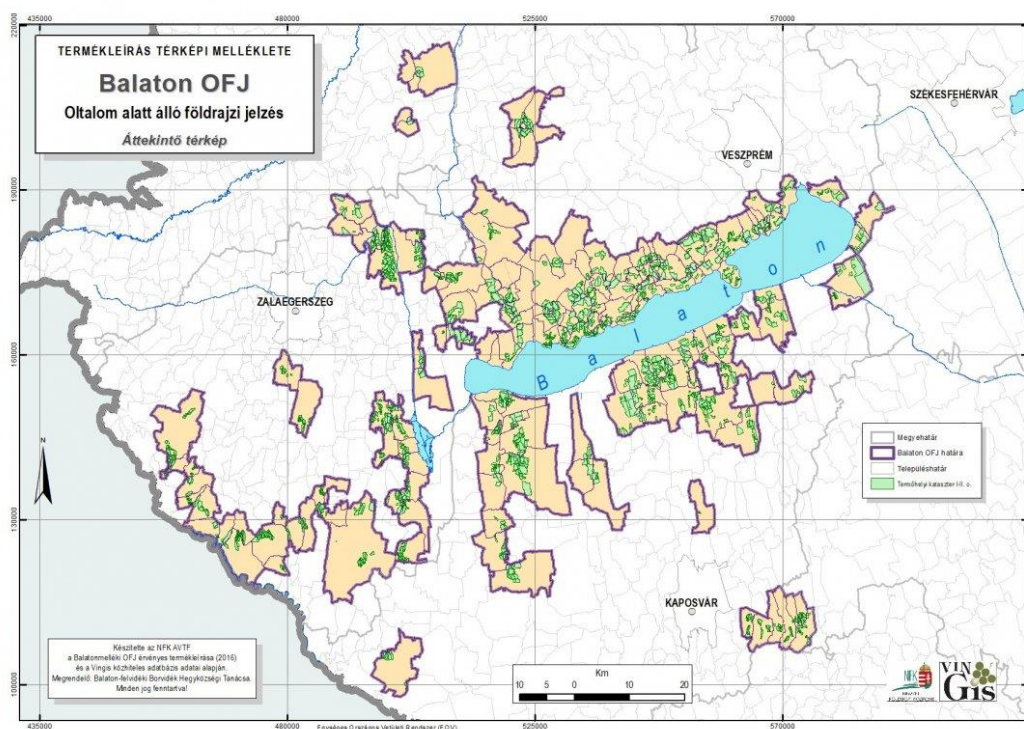
Jelenlegi hatályos változata 2016. augusztus 1-től alkalmazandó, mely a 4. változat. A termékleírás tartalmazza a termőhely adottságait, a megtermelt/szüretelt szőlőre vonatkozó, valamint az abból készült borászati termékek részletes szabályait. Szőlő esetében a művelésre vonatkozó szabályok, ahol 2010. augusztus 1. volt a vízváltás. Az előtte telepített szőlők a művelésmódja és tőkeállomány sűrűsége a fenntartásig maradhat, míg utána pontosan meg vannak határozva, például a tőkesűrűsége minimálisan 3300 tő/ha, a szüretet tekintve lehet kézi vagy gépi, a szüret időpontját a hegyközségi tanács választmányi döntése alapján határozzák meg, illetve a szőlő minimális cukorfoka, mely potenciális alkoholban van kifejezve. A termelők számára a legfontosabb a termés hozam meghatározása, mely gépi szüret esetében maximum 135 q/ha, kézi szüret esetében maximum 140 q/ha, melyből összesen 100 hl/ha seprős újbor készülhet. Amennyiben minőségibb, dűlő szelektált bort szeretnénk készíteni, úgy szigorúbbak a szabályozások, a mennyiség már jóval alacsonyabb kézi szüret esetén 110 q/ha, míg gépi szüret esetén 105 q/ha. Ebből maximálisan 80 hl /ha seprős újbor készíthető. Dűlő feltüntetés esetén 95 %-ban az adott dűlőről kell származnia a szőlőnek [23] (INTERNET7).

1. ábra Balatonboglár Oltalom alatt álló eredetmegjelölés termőhelyi lehatárolása (forrás: Eredetvédelem (vingis.hu))

2.6.3 Balaton oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása (Balaton OFJ)

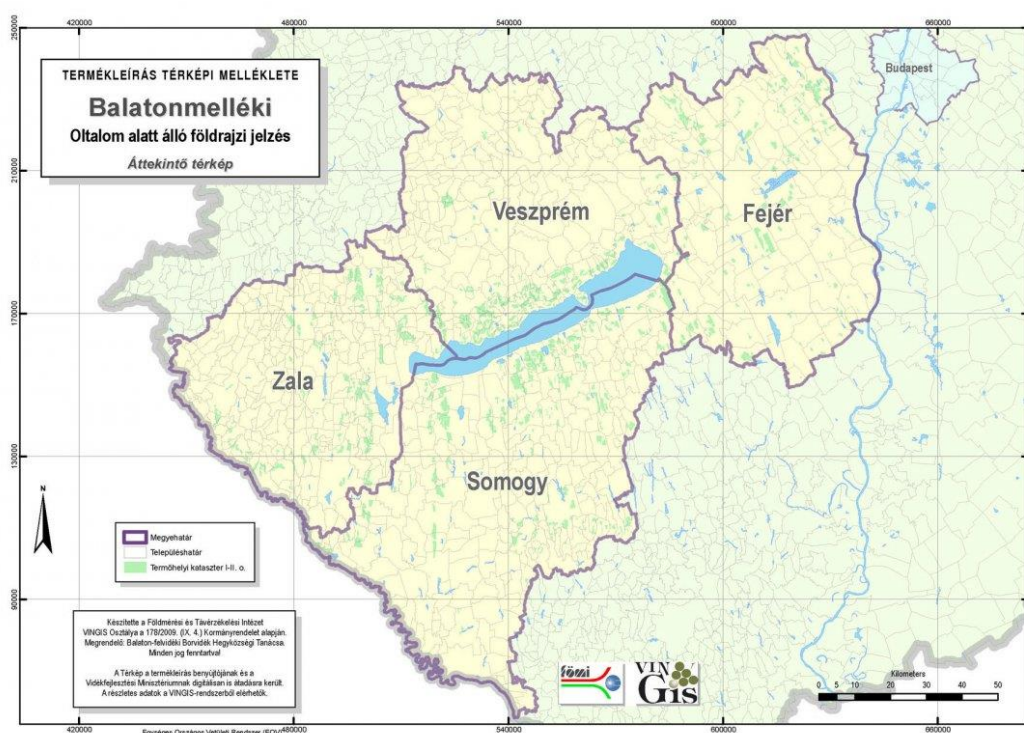
A Balatonboglár OEM-hez hasonlóan a jelenlegi hatályos változata 2016. augusztus 1-től alkalmazandó, mely a 4. változat. Tartalmazza a termőhely adottságait, a megtermelt/szüretelt szőlőre vonatkozó, valamint az abból készült borászati termékek részletes szabályait. Szőlő esetében a művelésre vonatkozó szabályok, ahol 2006. szeptember 22. volt a vízváltás. Az előtte telepített szőlők a művelésmódja és tőkeállomány sűrűsége a fenntartásig maradhat, míg utána pontosan meg vannak határozva, például a tőkesűrűsége minimálisan 3300 tő/ha, a szüretet tekintve lehet kézi vagy gépi, a szüret időpontját a hegyközségi tanács választmányi döntése alapján határozzák meg, illetve a szőlő minimális cukorfoka, mely potenciális alkoholban van kifejezve. A termelők számára a legfontosabb a termés hozam meghatározása, mely gépi szüret esetében maximum 163 q/ha, kézi szüret esetében maximum 170 q/ha, melyből összesen 120 hl/ha seprős újbor készülhet [27] (INTERNET11).

2. ábra Balaton Oltalom alatt álló földrajzi jelzés termőhelyi lehatárolása (forrás: Eredetvédelem (vingis.hu))

2.6.4 Balatonmelléki oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása (Balatonmelléki OFJ)

A jelenlegi hatályos változata 2012. évtől alkalmazandó, mely a 1. változat. Tartalmazza a termőhely adottságait, a megtermelt/szüretelt szőlőre vonatkozó, valamint az abból készült borászati termékek részletes szabályait. Szőlő esetében a művelésre vonatkozó szabályok, ahol 2010. augusztus 1. volt a vízválasztó. Az előtte telepített szőlők a művelésmódja és tőkeállomány sűrűsége a fenntartásig maradhat, míg utána pontosan meg vannak határozva, például a tőkesűrűsége minimálisan 3300 tő/ha, a szüretet tekintve lehet kézi vagy gépi, a szüret időpontját a hegyközségi tanács választmányi döntése alapján határozzák meg, illetve a szőlő minimális cukorfoka, mely potenciális alkoholban van kifejezve. A termelők számára a legfontosabb a termés hozam meghatározása, mely gépi szüret esetében maximum 163 q/ha, kézi szüret esetében maximum 170 q/ha, melyből összesen 120 hl/ha seprős újbor készülhet [28] (INTERNET12).

3. ábra Balatonmelléki Oltalom alatt álló földrajzi jelzés termőhelyi lehatárolása (forrás: Eredetvédelem (vingis.hu))

A jelenlegi hatályos változata 2017. augusztus 1-től alkalmazandó, mely a 3. változat. Tartalmazza a termőhely adottságait, a megtermelt/szüretelt szőlőre vonatkozó, valamint az abból készült borászati termékek részletes szabályait. Szőlő esetében a művelésre vonatkozó szabályok, ahol 2010. augusztus 1. volt a vízváltó. Az előtte telepített szőlők a művelésmódja és tőkeállomány sűrűsége a fenntartásig maradhat, míg utána pontosan meg vannak határozva, például a tőkesűrűsége minimálisan 3300 tő/ha, a szüretet tekintve lehet kézi vagy gépi, a szüret legkorábbi időpontja minden év augusztus 1. napjával határozták meg, illetve a szőlő minimális cukorfoka, mely potenciális alkoholban van kifejezve. A termelők számára a legfontosabb a termés hozam meghatározása, mely gépi szüret esetében maximum 217 q/ha, kézi szüret esetében maximum 227 q/ha, melyből összesen 160 hl/ha seprős újbór készülhet [19] (INTERNET13).

20

3 Anyag és módszer

Mint a bevezetésben is írtam, célom az, hogy egy képet adjak az integrációban részt vevő szőlőtermesztők jelenlegi helyzetéről a Balatonboglári borvidék tekintetében. Az alábbi fontosabb kérdések merültek fel a kutatásaim során:

- Megéri-e a termékleírásokban megjelölt maximális termésmennyiségek mellett minőségi szőlőt termelni?
- Hogyan alakul a fajtaválaszték? Mi alapján érdemes telepítendő fajtát választani?
- Mekkora területnagyság mellett éri meg minőségi szőlőt termelni?
- Megéri-e integráció tagjaként a termékleírásokban meghatározott területnagyság mellett minőségi szőlőt termelni?

A fenti kérdések megválaszolására elsősorban primer (személyes megfigyelés, kérdőív készítése) és szekunder (Hegyközségek Nemzeti Tanácsától, integrációs szervezetektől, termelőktől kapott, valamint a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának, a Nemzeti Jogszabálytárnak és a Magyar Államkincstár Mezőgazdaság és Vidékfejlesztésnek a honlapján talált adatok) adatgyűjtésen alapuló kutatást folytattam. Fontosnak tartom, hogy az általam választott témában ne csak a számadatokra és a kérdőívekben kapott válaszokra hagyatkozzak, mert azok egy torz képet mutatnának, ezért a személyes megfigyeléseim, tapasztalataim alapján próbáltam a kapott eredményeket összhangba hozni. A vizsgált időszak a 2017-2021. évek közötti intervallumot foglalja magába.

Amikor a korábban leírt célokat megfogalmaztam - vagyis azt, hogy egy képet adjak az integrációban részt vevő szőlőtermelők helyzetéről a termékleírásokban maximálisan meghatározott termésmennyiségek mellett, mekkora területen érdemes minőségi borszőlőt termelni egy termelőnek -, számba vettem, mik azok módszerek, amivel egy komplex képet tudok adni. Hosszas mérlegelés alapján arra jutottam, hogy a szekunder adatok mellett, amit a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának, a Magyar Államkincstár Mezőgazdaság és Vidékfejlesztésnek és a Nemzeti Jogszabálytárnak az oldalán találtam, primer adatokra is szükség van. A primer adatokat a Hegyközségek Nemzeti Tanácsától, a borvidék termelőitől, szolgáltatóitól kértem el, valamint egy kérdőívet készítettem, melyben megfogalmazott kérdésekkel a vizsgálni kívánt termelőket céloztam meg. Az előzőekben kapott adatokat a vizsgált időszak alatti személyes megfigyelésemmel kiegészítve dolgoztam fel. Hogy mi ennek az oka? Ha csak a számok sokaságát vesszük figyelembe, akkor a kapott eredmény lehet számszakilag szép, de a valóság ennél összetettebb.

A kutatásomhoz kapott és a vizsgálat során felhasznált adatok:

- a.) A Balatonboglári borvidék szőlőterület adatai a vizsgált időszakra hegyközségi bontásban (Forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa)
- b.) A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek tagjainak száma a vizsgált időszakra (Forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa)
- c.) A Balatonboglári borvidék termő ültetvényeinek átlagtermésének nagysága a vizsgált időszakra (Forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa)
- d.) A Balatonboglári borvidék szőlőátlagár nagysága a vizsgált időszakra (Forrás: <https://www.hnt.hu/piacszervezes/borszolo-felvasarlas/>; borvidék szőlőtermelői, szolgáltatói)
- e.) A Balatonboglári borvidék gépi szolgáltatás ára a vizsgált időszakra (Forrás: borvidék szolgáltatói: korlátolt felelősségű társaság és pinceszövetkezet)
- f.) A Balatonboglári borvidék kézi munka ára a vizsgált időszakra (Forrás: borvidék szolgáltatói: a borvidék szőlőtermelői)
- g.) A termelés során igénybe vehető támogatások összege a vizsgált időszakra (Forrás: Nemzeti jogszabálytár FM, AM rendeletei, a borvidék szőlőtermelői)
- h.) Kérdőív adatai a vizsgált időszakra (Forrás: a borvidék szőlőtermelői, borászatai)
- i.) Személyes megfigyelés a vizsgált időszakra (Forrás: saját megfigyelés - a borvidék szőlőtermelőivel, borászataival folytatott folyamatos kommunikáció, kapcsolattartás, a borvidék területeinek bejárása)

3.1 A vizsgálat módszere

A vizsgálat módszere egy nagyon fontos szegmens, hiszen ezáltal a vizsgálni kívánt adatokat megkapjuk, azokat értékelni tudjuk, majd levonjuk a következtetéseket és meghatározzuk a javaslatokat. A módszer kiválasztásánál biztos voltam abban, hogy a mindenki számára elérhető statisztikai adatokat szeretném ötvözni az általam elkért adatokkal és célközönség által kitöltött kérdőív adataival, mivel ebben a témakörben kevés a nyilvános adat. Az viszont, csak a kapott adatok után vált világossá, hogy az eredmények értékeléséhez, valamint a következtetések, javaslatok megfogalmazásához a személyes megfigyelést is alkalmazni kell. Ennek okát korábban már említettem, miszerint így kapunk egy komplexebb képet a szőlőtermelők jelenlegi helyzetéről.

3.1.1 Szekunder adatgyűjtés

A szekunder kutatást más néven „desk research” -nek is nevezik, hiszen a kutatómunka az asztal mellett ülve elvégezhető (GYULAVÁRI et al., 2014) [29]. A szekunder kutatás az az adatgyűjtés, ami már egy korábban, más kutatási vagy tanulmányi céllal készült adathalmaz összessége. Az adott témában összegyűjtött adatokat felhasználjuk a saját kutatásunkhoz, hogy az segítse meghatározni és megközelíteni a mi kutatási kérdéseinkre a választ megadni. Vannak olyan kutatások, ahol elég csak a szekunder adatokat felhasználni, de esetünkben az átfogó elemzés részét képezi [30] (INTERNET15). A szekunder adatok begyűjtését elsősorban a szakmai szervezetek által elkészített statisztikai adatokból, jogszabályokból tettem meg. Ezek az adatok nyilvánosak, online formában elérhetőek. Legfőbb előnyeként mindenképp meg kell említeni, hogy egy szakértők által összeállított adatbázisról beszélünk [31] (INTERNET16). Emellett pedig a Hegyközségek Nemzeti Tanácsától és a termelőktől kapott számadatok begyűjtéséből származnak a kutatás adatai. A kapott információ hasznos, mivel már meglévő az adatbázis, így a gyors elemzést és a primer adatgyűjtés kérdéseinek, folyamatainak meghatározását elősegíti [30] (INTERNET15).

3.1.2 Primer adatgyűjtés

BAUER et al. (2014) [32] szerint a primer kutatás azokat az adatokat tartalmazza, amiket korábban még nem publikáltak és ismertek, az adatgyűjtés a saját kísérlet alátámasztására szolgál. Az adatgyűjtést magunk végezzük, melynek 3 módja ismeretes. Ezek történhetnek megkérdezéssel - mely történhet írásban és szóban -, a megfigyeléssel és kísérlettel [31] (INTERNET16). A primer kutatás két csoportra oszthatóak, a kvalitatív kutatás, valamint a kvantitatív kutatás. Fontos megjegyezni, hogy nem csak a módszertanukban, de a filozófiájukban is különböznek egymástól. Míg a kvalitatív kutatás elsősorban feltáró, a probléma megértését helyezi előtérbe, addig a kvantitatív kutatás által hipotéziseket fogalmazunk meg, a kapott adatok számszerűsíthetőek és

statisztikai módszerekkel elemezhetővé válnak (BAUER et al., 2014) [32]. Tehát a módszer meghatározásánál el kell dönteni azt is, hogy kiket és mily módon szeretnénk a kísérletbe bevonni, mi az adott probléma, ami feltárára vár. Az mindenképp megállapítható, hogy a kvantitatív és kvalitatív módszerek inkább egymásra épülnek, mintsem helyettesítsék, kiegészítsék egymást [31] (INTERNET16).

Adatgyűjtésnél az alábbi módszereket alkalmaztam:

- a.) online kérdőív készítése, elemzése: a kérdőív készítés összetett feladat, figyelni kell arra, hogy a kérdések egyértelműek, semlegesek, lényegre törőek legyenek minden válaszadó részére [33] (INTERNET17). A kérdőív a Google Drive Űrlapkészítő felületén készült.
- b.) megfigyelés (Fedett megfigyelőként): megfigyelés során a kutatási célcsoport szokásait, kommunikációját, magatartását figyeljük meg. Fontos, hogy a megfigyelő nem fed fel a kilétét (BAUER et al., 2014) [32].

3.1.3 Az adatok feldolgozása

A kutatás során kapott adatok feldolgozását, értékelését a Microsoft Office Professional Plus 2019-es verziójával és a Google Drive Kérdőív készítő funkciójával végeztem.

4 Vizsgálati eredmények és értékelésük

Ahogy azt a korábbiakban is írtam, a vizsgálataimat a Balatonboglári borvidéken végeztem a 2017 – 2021 évekre vonatkozóan. Megvizsgáltam a terület nagyságok, fajták, taglétszámok és termésátlag nagyságainak alakulását a borvidék hegyközségeinek vonatkozásában, továbbá a termékleírásokat, a szolgáltatóktól (korlátolt felelősségű társaság, pinceszövetkezet) kapott költségeket, szőlőárakat. A következőkben az általam kapott eredmények, értékelések olvashatóak. Mindenképp meglepő az a változás, ami az elmúlt években a borvidéken mentek végbe. Miért is írom ezt? Az a következő sorokból kiderül.

4.1.1 A Balatonboglári borvidék alapadatai

A Hegyközségek Nemzeti Tanácsa 2022. évi adatai alapján a Balatonboglári Borvidék az alábbiak szerint épül fel:

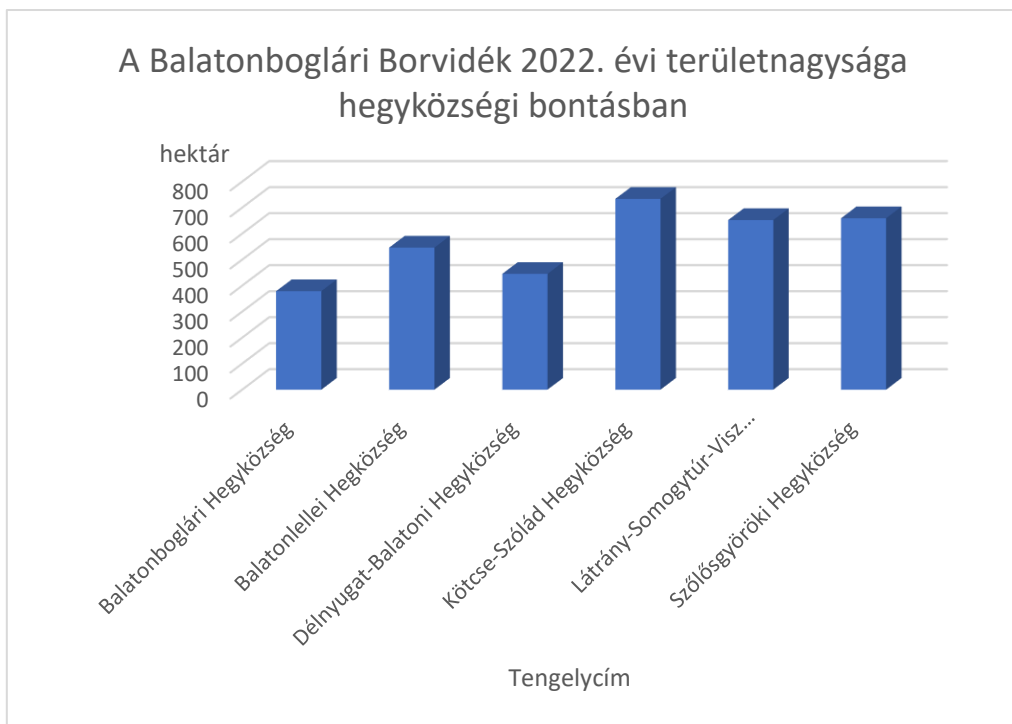
Hegyközségeinek száma: 6 db, melyek a Balatonboglári Hegyközség, a Balatonlelle Hegyközség, a Délnyugat-Balaton Hegyközség, a Kötöcs-Szólád Hegyközség, a Látrány-Somogytúr-Visz Hegyközség, valamint a Szőlősgyöri Hegyközség.

Területnagysága: 3414,9510 ha (hegyközségi bontásban az 5. ábra mutatja)

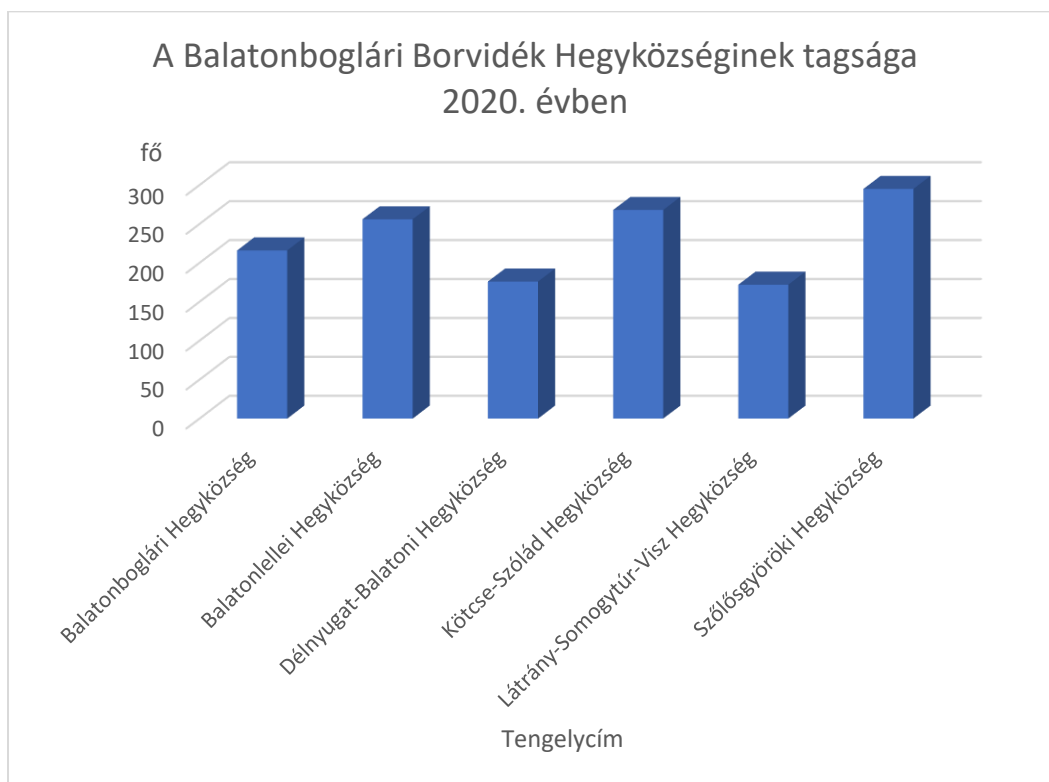
Szőlőfajták száma: 52 fajta van jelenleg a Borvidék területén.

Települések száma: 210 db (Borvidékhez tartozó települések száma: 106 db, Borvidéken kívüli települések száma 104 db)

Tagjait tekintve: 1383 fő (hegyközségi bontásban az 6. ábra mutatja).

5. ábra A Balatonboglári Borvidék területe hegyközségi bontásban (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

6. ábra A Balatonboglári Borvidék Hegyközségeinek taglétszáma (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

4.2 A Balatonboglári borvidék területeinek alakulása

Ha Magyarország borvidégeit nézzük, a borvidékek területnagysága évről évre csökkenő tendenciát mutat, melyet a 7. ábrán is láthatunk. A 22 borvidékből kilenc olyan működik, ahol az 1000 ha-t sem éri el az területnagyság, ezek közül kettőnél 500 ha alá csökkent a terület az 5 év alatt. Míg országos viszonylatban 4,8 %-os volt a csökkenés, addig a Balatonboglári borvidék vonatkozásában, ha a 2017-es évet és a 2021-es évet nézzük, nem, hogy csökkenés nem látszik, de még növekedett is a terület 41 hektárral, ami vélhetően az új telepítéseknek köszönhető. Az ábrán jól látszik, hogy a köztes időben volt azért bőven mozgás felfelé és lefelé is. Az előregedett ültetvények cseréje a borvidéken folyamatos, ami az 1. számú táblázat adataiban megfigyelhető. A táblázat a hegyközségi bontásban mutatja a terület adatokat. Egyik oldalról viszont egyes hegyközségeknél, mint például a Balatonboglári, a Szőlősgyöröki drasztikus csökkenés jelent meg a vizsgált időszak alatt. Ami arra vezethető vissza, hogy az előregedett ültetvényeket kivágják, de nem telepítik újra a művelési költségek, szőlőárak miatt (ennek magyarázatára a későbbi vizsgálataim során visszatérek). Helyette jobb esetben parlagon hagyják a tulajdonosok a területet, úgy tartják gyommentesen. Rosszabb esetben beültetik szántóföldi kultúrával. Utóbbi sok gondot okoz a szőlőterülettel rendelkező gazdáknak, ugyanis például eltérő növényvédelmi kezelést alkalmaznak. A hegyközségek és a borvidék rendtartása nem csak a jogszabály változások miatt, de a szőlőterületek, szőlőtermelők védelme érdekében is módosításra került, ahol a szőlőkataszterben lévő területeken a szőlőművelés elsőbbséget élvez [34] (INTERNET18). A módosított rendtartások elérhetőek a hegyközségi és a borvidék irodájában, illetve a Dél-Balatoni Borút Egyesülettel közös honlapon.

Borvidék	Borszőlővel beültetett terület nagysága (július 31-i állapot szerint)											
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Badacsonyi	1 613 ha	1 453 ha	1 379 ha	1 428 ha	1 425 ha	1 423 ha	1 402 ha	1 396 ha	1 405 ha	1 326 ha	1 319 ha	1 264 ha
Balatonboglári	3 222 ha	3 191 ha	3 042 ha	3 152 ha	3 264 ha	3 301 ha	3 420 ha	3 504 ha	3 551 ha	3 450 ha	3 461 ha	3 415 ha
Balaton-felvidéki	1 022 ha	977 ha	804 ha	824 ha	833 ha	849 ha	865 ha	865 ha	831 ha	751 ha	725 ha	679 ha
Balatonfüred-Csopak	2 143 ha	2 078 ha	1 781 ha	1 952 ha	1 973 ha	2 055 ha	2 027 ha	2 029 ha	2 010 ha	1 854 ha	1 836 ha	1 825 ha
Bükk	1 048 ha	820 ha	952 ha	985 ha	970 ha	1 017 ha	1 019 ha	1 014 ha	1 011 ha	873 ha	847 ha	805 ha
Csongrádi	1 504 ha	1 264 ha	1 174 ha	1 145 ha	1 119 ha	1 140 ha	1 080 ha	1 049 ha	1 020 ha	941 ha	869 ha	785 ha
Egri	5 511 ha	5 416 ha	5 229 ha	5 286 ha	5 338 ha	5 423 ha	5 609 ha	5 677 ha	5 723 ha	5 652 ha	5 597 ha	5 528 ha
Etyek-Budai	1 675 ha	1 648 ha	1 534 ha	1 504 ha	1 509 ha	1 519 ha	1 587 ha	1 616 ha	1 652 ha	1 696 ha	1 674 ha	1 655 ha
Hajós-Bajai	1 960 ha	2 006 ha	1 855 ha	1 927 ha	1 942 ha	1 912 ha	1 855 ha	1 849 ha	1 871 ha	1 837 ha	1 839 ha	1 767 ha
Kunsági	22 225 ha	21 661 ha	19 799 ha	20 224 ha	20 377 ha	20 651 ha	20 773 ha	21 014 ha	20 983 ha	20 354 ha	20 158 ha	19 731 ha
Mátrai	6 279 ha	6 123 ha	5 677 ha	5 923 ha	5 985 ha	6 288 ha	6 401 ha	6 539 ha	6 633 ha	6 238 ha	6 162 ha	5 951 ha
Móri	724 ha	582 ha	572 ha	558 ha	571 ha	585 ha	582 ha	539 ha	555 ha	492 ha	479 ha	452 ha
Nagy-Somlói	598 ha	598 ha	509 ha	563 ha	558 ha	567 ha	564 ha	571 ha	557 ha	514 ha	484 ha	465 ha
Neszmély	1 586 ha	1 345 ha	1 396 ha	1 444 ha	1 453 ha	1 358 ha	1 081 ha	1 096 ha	1 032 ha	958 ha	958 ha	932 ha
Pannónhalmi	614 ha	631 ha	629 ha	621 ha	638 ha	665 ha	639 ha	641 ha	628 ha	593 ha	591 ha	567 ha
Pécsi	765 ha	707 ha	614 ha	655 ha	663 ha	674 ha	676 ha	656 ha	639 ha	581 ha	574 ha	554 ha
Soproni borvidék	1 826 ha	1 752 ha	1 617 ha	1 633 ha	1 631 ha	1 642 ha	1 673 ha	1 629 ha	1 630 ha	1 524 ha	1 436 ha	1 365 ha
Szekszárdi	2 333 ha	2 353 ha	2 128 ha	2 167 ha	2 234 ha	2 202 ha	2 224 ha	2 248 ha	2 289 ha	2 220 ha	2 189 ha	2 128 ha
Tokaji	5 992 ha	5 534 ha	5 633 ha	5 801 ha	5 716 ha	5 755 ha	5 757 ha	5 775 ha	5 814 ha	5 478 ha	5 361 ha	5 261 ha
Tolnai	2 445 ha	2 444 ha	2 327 ha	2 363 ha	2 420 ha	2 441 ha	2 422 ha	2 459 ha	2 288 ha	2 302 ha	2 133 ha	2 037 ha
Villányi	2 574 ha	2 496 ha	2 455 ha	2 477 ha	2 488 ha	2 479 ha	2 464 ha	2 482 ha	2 449 ha	2 390 ha	2 406 ha	2 335 ha
Zalai	1 569 ha	1 387 ha	821 ha	837 ha	833 ha	843 ha	841 ha	828 ha	826 ha	711 ha	699 ha	662 ha
Összesen:	69 230 ha	66 466 ha	61 930 ha	63 470 ha	63 942 ha	64 790 ha	64 961 ha	65 476 ha	65 397 ha	62 734 ha	61 796 ha	60 161 ha

7. ábra Magyarország borvidégeinek borszőlővel beültetett területnagyságának alakulása (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa)

A Balatonboglári borvidék területadatai hegyközségi bontásban 2017.-2021. között														
Hegyközség	2017			2018			2019			2020			2021	
	Terület összes (ha)	Termő (ha)	Telepített (ha)	Terület összes (ha)	Termő (ha)	Telepített (ha)	Terület összes (ha)	Termő (ha)	Telepített (ha)	Terület összes (ha)	Termő (ha)	Telepített (ha)	Terület összes (ha)	Termő (ha)
Balatonboglári	410,0641	377,2126	32,8515	403,1491	368,6834	34,3939	406,029	386,4875	25,5441	379,8046	342,8667	36,9379	374,9348	343,8593
Balatonlelle	548,6012	525,8737	22,7572	554,157	498,9735	54,8805	552,5693	457,5705	94,9958	548,8596	484,6373	64,2223	550,9903	492,9204
Délnyugat-Balaton	449,1806	449,1806	0	464,4304	388,0135	76,5769	475,4972	365,4559	109,4183	436,1147	396,4751	39,6386	448,0541	403,6412
Kötcse-Szólád	696,3757	605,8981	90,4776	715,0916	672,6272	42,4644	710,3979	663,5306	46,8673	733,0936	683,0053	50,0884	739,1802	696,3501
Látrány-Somogytúr-Víz	614,5255	485,0422	129,4916	651,9942	626,3798	25,6184	664,8346	584,5125	80,3218	648,651	607,0893	41,5611	648,0339	633,8008
Szőlősgyőröki	730,9612	678,1885	52,7726	714,4322	649,0221	65,4101	741,9824	658,0593	83,9242	702,8441	604,3135	98,5306	699,7498	625,0079
Borvidéki	3449,708	3121,396	328,3505	3503,255	3203,7	299,3442	3551,31	3115,616	441,0715	3449,368	3118,387	330,9789	3460,943	3195,58

8. ábra A Balatonboglári borvidék borszőlővel beültetett területnagyságának alakulása hegyközségi bontásban 2017 - 2021 közötti időszakban (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

Ugyanakkor a másik oldalról megvizsgálva, ha a két szélső évet nézzük, vagyis a kezdetként jelölt 2017-et és a végként jelölt 2021-et, akkor a borvidéken összességében 1,18 %-os növekedés figyelhető meg. Itt két irány látható. Egyrészt belépnek a piacra új szereplők, vagyis akik vagy teljesen újként, vagy csak a mezőgazdasági tevékenységüket szeretnék borszőlő termesztéssel kiegészíteni. A másik, pedig aki már meglévő területeit szeretné bővíteni új telepítéssel (itt fontos megjegyezni, hogy nem meglévő ültetvény újratelepítésével, áttelepítésével történik). Az elkövetkezendő évek területalakulása nagyon kétlű. Ha a vizsgált időszak előtti éveket nézzük, jól látható a terület növekedés. Azonban, ha a későbbi, vagyis a 2022. évet figyeljük, egyértelműen kivehető, hogy nem csak országosan, de a borvidéken is elindult a csökkenés. Ami szorosan összefüggésben van a szőlőárak alakulásával, az ültetvények előregezésével és a taglétszám

csökkenéssel. Ezzel szembe, ha megnézzük, ott vannak azok, akik telepíteni szeretnének szőlőt. Mint ahogy azt korábban is írtam, a Balatonboglári borvidék a Balaton déli partján helyezkedik el, ezért nagy hányaduk nem feltétlenül a termelés, hasznon szerzés érdekében, hanem a csodálatos balatoni panoráma miatt vásárol itt zártkertet, külterületet, ahova a későbbiekben építkezni szeretne. A borvidék nagy része a Balaton Kiemelt Üdülőövezetébe tartozik, ahol építkezni csak úgy lehet, ha a szőlőkataszterben lévő területet 80 %-ban szőlő borítja. Az utóbbi években vált kedvelt hellyé a déli part. Ha csak végig nézünk az északi parton, megfigyelhető, hogy szinte minden lehetséges területet beépítettek. A 7. ábrán szereplő adatok alapján látszik, hogy a borszőlővel beültetett területnagyságuk csökken. Az építkezést befejezve az ültetvényt kivágják. Hogy ez a sors vár-e a Balatonboglári borvidékre is? A ma rendelkezésre álló adatokból nehéz megjósolni, de az már látszik, hogy az építkezési hullám megkezdődött.

4.3 A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek taglétszámának alakulása

A 2010-es évek elején még 2800 fő volt a borvidék hegyközségeinek az összes taglétszáma, ami az akkor 3400 ha körüli terület nagyságához viszonyítva eléggé magasnak számított. A rendszerváltás után a Balatonboglári Borgazdasághoz tartozó területeket privatizálták, kiosztották a tagok részére. Sok apró birtok alakult ki. Abban az időben a termelők jövedelemkiegészítőként tartották meg a szőlőterületeket.

1. táblázat A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek taglétszámának alakulása 2017 - 2021 között (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

Hegyközség	Szőlőtermelők száma				
	2017	2018	2019	2020	2021
Balatonboglári Hegyközség	309	288	262	241	233
Balatonlelle Hegyközség	311	295	291	276	269
Délnyugat-Baltoni Hegyközség	294	287	279	213	196
Kötcse-Szólád Hegyközség	320	306	304	292	285
Látrány-Somogytúr-Visz Hegyközség	241	225	221	198	189
Szőlősgyöröki Hegyközség	436	399	384	359	329
Összesen:	1911	1800	1741	1579	1501

Ahogy az az 1. táblázatban látszik, már 2017-re is drasztikusan csökkent a taglétszám, de 2021. évben 1501 főt számláltak a borvidéken összesen. Ez a csökkenés a 2010-es évek elejéhez képest több, mint 45 % volt, de ha a 2017-es évhez viszonyítjuk, akkor is magas az arány, hiszen 21,50 %. Vizsgáljuk meg kicsit közelebbről a számokat. 2017-től kezdve évről évre csökkentek a tagok száma, globálisan az összes hegyközségben. Legnagyobb csökkenést a Délnyugat-Baltoni Hegyközség mutatja, ahol ez az érték 33,3 %, Őt követi a Balatonboglári Hegyközség 24,6 %-kal, majd pedig a Szőlősgyöröki Hegyközség, ahol 24,54 %-kal. A legkisebb csökkenés a Kötcse-Szólád Hegyközségnél volt, mindösszesen 10,93 %. Tekintsünk kicsit vissza a 8. ábrára, mivel a terület nagyságok nem mutatnak csökkenést, a taglétszámok viszont folyamatosan csökkennek, ezért megállapíthatjuk, hogy a birtokszerkezetek az évek alatt jelentősen átalakultak. Joggal tesszük fel a kérdést, vajon mi lehet az oka? A válasz három olyan tényező, ami globálisan megfigyelhető a mezőgazdaságban, és nem csak a szőlőtermesztést érinti. Elsőként a generációváltást említeném meg. Ez már hosszú évek óta sújtja a mezőgazdaságot. Ha azt nézzük, hogy azok, akik a rendszerváltás után aktívak voltak, ma már nyugdíjasok, esetleg közel vannak a nyugdíjhoz, tehát kiiregedtek. A következő generációt viszont teljesen másfelé sodorta el az élet. A falvakból elköltöztek a városokba, hivatásként nem a mezőgazdaságot választották. Sok helyen azt látom,

hog az idősebbek inkább eladják a területüket, mert nincs, aki tovább folytatná az ültetvény művelését. Másodikként említeném az árak alakulását, mind művelési költség, mind pedig felvásárlási ár alakulásában. Ezt később bővebben kifejtem, itt csak pár szóban írnék róla. A szőlőárak sajnos nem mozdulnak el, szinte évek óta stagnálnak, viszont ezzel szemben a költségek egyre csak növekednek. Harmadik tényező, hogy sok termelő a támogatásokat sem tudja igényben venni, mert nem éri el az 1 hektáros területnagyságot. Ők ma már ott tartanak, hogy egy rosszabb évben, nem jövedelemkiegészítőként funkcionál, de még csak nullásra sem jön ki az év végi elszámolás. Ezért elkeseredettségükben vagy kivágják a szőlőt és másként hasznosítják, vagy eladják a területet. A szőlőtermesztésnél bejön egy negyedik befolyásoló tényező is, ami a piaci igények. Hiszen a szőlőtermesztés esetében nem csak a jó minőségű szőlőt keresik, hanem a termékleírásokban meghatározott mennyiségek is kritériumként szerepelnek a felvásárlási szerződésekben. Nem mindegy a felvásárlóknak értékesítési szempontból, melyik termékleírásnak felelnek meg. Tehát elmondhatjuk, hogy a taglétszám alakulását a fent leírtak nagyban befolyásolják.

4.4 A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek szőlőfajtáinak alakulása

A Balatonboglári borvidéken a 2017-ben 45 szőlőfajta volt, ami a 2021-es évre kibővült 52 fajttá. Ez a bővülés a klímaváltozás és a különféle szőlőbetegségek elleni rezisztens kísérleti fajták megjelenésének köszönhető. A telepíthető szőlőfajták listáját a borvidéki, valamint a hegyközségi rendtartás szabályozza. A vizsgált időszakban 22 fehérbort és 12 vörösbort adó szőlőfajta volt telepíthető. 2020-ban már kezdeményezték a termelők a bővítést, de a COVID-19 miatt csak a 2022. évi közgyűléseken tudták a rendtartásba felvenni az 5 innovatív fajtát.

2. táblázat A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek első 10 szőlőfajtájának területnagysága hektárban kifejezve 2017 -2021 években (Forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

	2017	2018	2019	2020	2021	2017. – 2021. évek közötti ÁTLAG
Szőlőfajta	Terület összes 2017 (ha)	Terület összes 2018 (ha)	Terület összes 2019 (ha)	Terület összes 2020 (ha)	Terület összes 2021 (ha)	Terület összes átlag (ha)
Irsai Olivér	341,5496	371,8806	385,4468	435,5467	458,104	398,50554
Chardonnay	387,8489	400,2579	397,8315	354,8047	356,7654	379,50168
Merlot	332,4943	349,444	334,0739	336,6994	348,6137	340,26506
Királyleányka	255,2022	271,8871	294,1011	316,5283	299,5057	287,44488
Zöld veltelíni	296,7484	294,3113	300,1468	271,3877	269,9961	286,51806
Kékfrankos	200,34325	212,5599	210,8921	213,7141	216,601	210,82207
Pinot noir	193,5693	201,1689	197,1211	189,9075	187,8993	193,93322
Cabernet sauvignon	192,8833	189,285	199,5491	173,87	170,5902	185,23552
Olasz rizling	182,4414	155,109	170,4857	152,1492	151,1336	162,26378
Zenit	139,7277	141,4959	143,0005	149,5238	149,9194	144,73346
Összesen:	2522,8084	2587,4	2632,649	2594,131	2609,128	2589,22327

A 2. számú táblázatban látható az első 10 fajta sorrendje az 5 év átlagában. Ha az egyes éveket nézzük, és összehasonlítjuk a 8. ábrán látható összes terület adataival, akkor a kapott eredmény meglepő, hiszen a borvidék összes területének majd háromnegyedét teszi ki, míg a maradék egynegyeden a többi 42 fajta osztozik. Ha a fajták alakulását nézzük, láthatjuk, a vizsgált időszak alatt, átrendeződött a sorrendjük. Ami változatlan, hogy az első 10 fajta kétharmada fehér-, míg az egyharmada kékszőlő. A fehérbort adó fajtáknál 2017-2019 között a Chardonnay – ami egyébként világfajta – volt a vezető a területnagyságot illetően, addig a 2020-as évektől átvette ezt a szerepet egy magyar fajta, az Irsai Olivér. Fő oka, hogy hármas hasznosítású, hiszen a bor mellett pálinka alapanyagként és csemegeszőlőként is értékesítik. Utóbbit mondjuk csak elenyésző hányadban.

Mivel közkedvelt fajta, így az eladási ára is a legjobb. Ez motiválja azokat szőlőtermelőket, akik nem dolgoznak fel, csak értékesítenek. Ezért ez a telepítések legnépszerűbb fajtája. A korábban kedvelt Zöld veltelini, valamint az Olasz rizling termesztése visszaszorult az elmúlt években, annak ellenére, hogy a BalatonBor, az utóbbiból készül. A balatoni régió közös terméke, célja az itt gazdálkodók piaci helyzetének stabilizálása, előnyösebb alkupozícióba kerülése. [35] (INTERNET19) A vörösbort adó fajtákat vizsgálva láthatjuk, hogy az első 10-ben mindössze négy található. Itt is látszik a fehérbort adó szőlőfajták dominanciája. A Merlot és a Kékfrankos 2017-2021 között növekedést mutat, addig a Pinot noir és a Cabernet sauvignon hanyatlásnak indult, ami elsősorban a piaci igényeknek köszönhető, hiszen a könnyed, gyümölcsös rozé irányába mentek el a fogyasztók, aminek kiváló alapja a Merlot és a Kékfrankos. Másrészt azt látom, nem váltotta be a hozzá fűződő reményeket jóvedelmezőség és termésmennyiség tekintetében.

4.5 A Balatonboglári borvidék hegyközségeinek termésmennyiségének alakulása

Magyarország termésmennyisége a vizsgált időszakban eléggé ingadozó tendenciát mutat, aminek nem csak az időjárási viszonyok alakulása az oka. Ez a 9. ábrán jól látható. 2018-ban rekord mennyiségű termés volt országos szinten, vagyis 5.210.209 mázsa. A borfogyasztás ezzel szemben nem volt egyenesen arányos, a pincék telítve voltak, és ez azt vetítette előre, hogy a szőlőárak nyomottak lesznek a következő évben, a kistermelőket ezzel nehéz helyzetbe hozzák. Ezért a 2019-es évre vonatkozóan megjelent az Agrárminisztérium rendeletei között a szőlőtermesztők részére a zöldszüret, amit többek közt olyan nagy borvidékeken vettek igénybe, mint a Kunsági, az Egri vagy a Mátrai. A Balatonboglári borvidéken minimális volt a részvétel, így a termésmennyiségben sem látszik az eltérés, hisz míg 2017-ben 330.165, 2018-ban 376.481, addig 2019-ben 324.305 mázsa került leszüretelésre. Ennek az oka az volt, hogy a szőlőtermesztők a bizonytalan ellenére is lehetőséget akartak adni annak, hogy az egész éves munka gyümölcsét leszüretellessék, mert ők az anyagi haszon mellett szívvel-lélekkel termelnek. A referenciaár 101,27 forint volt kilogrammonként, a referencia terméshezam pedig 69,58 – 106,55 mázsa hektáronként, amit borrégióként meghatároztak. A támogatás minimum összege 304.000 forint volt hektáronként (kompenzációs felárral 340.000 forint), a maximuma pedig 1.114.000 forint (kompenzációs felárral 1.248.000 forint). A támogatást 2019-es és 2020-as szüreti idény megkezdése előtt lehetett igénybe venni [36] (INTERNET20). Azoknak, akik éltek a zöldszüreti támogatás lehetőségével, lényegesen alacsonyabb volt a költségük, mert nem kellett annyiszor permetezni az ültetvényt, így az összeg, amit kaptak bőven fedezte a kiadásokat. A termésmennyiségek ezáltal országos viszonylatban visszaestek, de a pincék továbbra sem ürültek olyan ütemben, mint számítottak rá. Sajnos 2020

tavaszaén Magyarországot is elérte az a súlyos világjárvány, aminek a hatását még a napjainkban is érezzük, vagyis a COVID-19. A szőlő- és borágazat is nagyon megérezte azokat a szigorításokat, amiket akkor meg kellett lépni. Nagyon sok borászat a HORECA rendszerbe értékesítette a borait, a borturizmus is teljesen leállt. Mivel a szőlőtermelés nem állhatott meg, a költségek csökkentésére nem nagyon volt lehetőség, ezért a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa és az Agrárminisztérium is azon volt, hogy a termelők és a borászatok a lehető legkisebb kárt szenvedjék el. Ehhez a zöldszüreti támogatás mellé a borászatoknak is lehetőséget biztosítottak két támogatás igénybevételére. Az egyik a krízislepárlás, amit 2020-ban lehetett először igénybe venni. A támogatás mértéke 56,6 – 115 forint volt literenként. Összege a bor alkoholtartalmától függött. A lepárlás során keletkezett alkoholt ipari vagy gyógyászati célra lehetett felhasználni [37] (INTERNET21). A másik támogatást pedig a 2021-es és 2022-es években a meghatározott referenciaévek vonatkozásában a HORECA szektorba értékesítő borászatok vehették igénybe. Egy termelő maximálisan 30 hektárra igényelhetette. Mértéke termelőnként eltérő volt attól függően, hogy mennyi volt az a mennyiség, amit az előírt szektorba értékesített [38] (INTERNET22). Ezek a támogatások hozzájárultak tehát ahhoz, hogy az ágazatban keletkezett anyagi űrt, a pincékben felhalmozódott korábbi évjáratok tételeinek kiürítését az új évjáratban keletkezett bor betárolásának lehetősége érdekében valamelyest kompenzálják, a szőlőmennyiségek alakulását ne a zöldszüretil kelljen mérsékelni.

Szüretelt szőlőmennyiség Magyarországon (q)					
Borvidék	2017	2018	2019	2020	2021
Badacsonyi borvidék	67 701	66 744	49 390	47 452	45 602
Balatonboglári borvidék	330 165	376 481	324 305	319 279	297 403
Balaton-felvidéki borvidék	39 492	41 398	34 571	33 012	27 917
Balatonfüred-Csopaki borvidék	94 081	101 008	83 859	87 429	80 007
Bükkői borvidék	42 980	49 389	23 916	31 674	33 202
Csongrádi borvidék	42 268	45 125	27 233	24 388	25 649
Egri borvidék	423 801	424 070	284 869	413 241	395 092
Etyek-Budai borvidék	122 903	148 572	138 428	125 270	127 548
Hajós-Bajai borvidék	135 687	121 640	131 994	123 769	139 284
Kunsági borvidék	1 854 135	2 178 679	1 604 631	1 660 575	1 805 931
Mátrai borvidék	315 077	481 285	331 602	399 593	353 976
Móri borvidék	30 862	32 637	28 926	28 469	30 039
Nagy-Somlói borvidék	19 108	17 858	17 762	15 838	17 961
Neszmélyi borvidék	56 350	77 524	58 157	55 556	53 369
Pannonhalmi borvidék	34 372	39 821	31 388	31 710	38 597
Pécsi borvidék	31 673	29 674	19 256	23 059	22 589
Soproni borvidék	88 812	95 486	57 710	69 603	66 459
Szekszárdi borvidék	129 540	147 949	139 308	158 375	148 061
Tokaji borvidék	268 557	338 712	198 046	186 666	218 336
Tolnai borvidék	238 302	192 778	151 610	164 202	168 661
Villányi borvidék	168 396	164 958	144 258	152 178	156 871
Zalai borvidék	43 000	38 423	30 739	42 019	42 172
Összesen:	4 577 259	5 210 209	3 911 957	4 193 354	4 294 725

9. ábra Magyarország borvidégeinek borszőlő termésmennyiségének alakulása (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

Ha a Balatonboglári borvidéket közelebbről megvizsgáljuk, akkor jól láthatjuk, hogy a 2017-es, 2019-es és a 2020-as években hasonlóan alakult a termésmennyiség. A 2018-as év, ahogy országosan, úgy borvidéki szinten is kiugró volt. Ami a 2021-es évet illeti, a szüretelt szőlő mennyisége jócskán elmarad az előző évekhez képest. Ennek oka a termelőkön kívülálló, hiszen sajnos a borvidék egyes részei kétszer is kaptak jeget. Az egyiket 2021.06.25.-én, amikor bogyónövekedési fázisban volt, a másikat pedig szüret előtt 2021.08.01.-jén. Utóbbi nagyobb kárt okozott, ami a termésátlagban meg is látszott. A növényvédelem ebben az évben kihívást jelentett, hogy a megmaradt termésmennyiséget meg lehessen menteni. Ami talán öröm az örömben, hogy nem volt szükség ebben az évben sem több növényvédő szeres kezelésre, mint az előzőekben, csak gyorsabb beavatkozást igényelt.

3. táblázat A Balatonboglári borvidék termésátlagai hegyközségi bontásban 2017-2021 közötti időszakban (Forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

Hegyközség	2017. évi termésátlag (q/ha)	2018. évi termésátlag (q/ha)	2019. évi termésátlag (q/ha)	2020. évi termésátlag (q/ha)	2021. évi termésátlag (q/ha)
Balatonboglári	106,7256	120,9233	111,4722	99,7141	96,7659
Balatonlelle	101,0859	120,3503	111,4051	105,1155	92,2743
Délnyugat-Balaton	74,64	74	57,1	71,15	70,15
Kötcse-Szólád	126,9544	125,5841	110,1776	111,1485	88,4353
Látrány-Somogytúr-Visz	93,0075	122,2893	107,6897	106,2323	95,6731
Szőlősgyöröki	104,036	96,5239	108,644	100,093	104,3286
Borvidéki átlag	101,07	109,9451	101,08	98,9	91,27
Országos átlag	76,98	84,40	65,89	71,96	74,56

Termésátlag meghatározásakor sok mindenben elgondolkoztam. A borvidéki átlag több vagy kevesebb az országosnál? Egységes-e borvidéki szinten vagy vannak eltérések? Egymáshoz képest milyen különbségek vannak éves szinten? Mi lehet az oka az eltérésnek? Számomra nem meglepő az az adat, amit a 3. táblázatban láthatunk, vagyis a borvidéki átlag jócskán meghaladja az országosat. Mint korábban említettem, a termőterületi adottságai jók, a Balaton klímája kiválóan hat a minőségre és nem utolsó sorban alkalmas a jó beltartalmi értékekre, amik nem a mennyiségtől függenek (VESZPRÉMI, 2007) [39]. A 2021-es évet leszámítva, amikor az időjárás közbeszólt a hozamok alakulásánál, minden alkalommal meghaladta az eltérés a 130 %-ot a borvidék javára. Ahogy a sorokat egyesével vizsgáljuk, láthatjuk, hogy az egyes hegyközségeknél a differencia azért mutatkozik annyira szembetűnően, mert más-más célra termelnek a gazdák. Ott, ahol nagyrészt a szőlőt eladásra szánják, megpróbálnak már a metszéskor magasabb hozamot beállítani, ezért lehet magasabb a termésátlag is. Van viszont olyan hegyközség, ahol többen saját maguk dolgozzák fel, esetlegesen saját fogyasztásra. Ilyenkor a volumen kisebb. És a harmadik variáció, hogy ilyen is és olyan is megtalálható, olyankor az arányuk határozza meg, hogy melyik értékhez vannak közelebb. Figyeljük meg a 2017-es évet, ami egy normálnak mondható, az elkövetkezendő négyhez képest. Ha Kötcse-Szólád Hegyközséget vizsgáljuk, ahol 126,9544 q/ha a mennyiség, jól kivehető, hogy rendszerint eladják a szőlőt, de a Délnyugat-Balaton Hegyközségnél csak 74,64 q/ha. Ők zömmel saját maguk részére termelnek (nem csak saját borfogyasztásra, hanem egyesek értékesítésre is). Érdekes megfigyelni az egyes hegyközségeket külön-külön, mert érdekes képet mutat. A 2018-as és 2019-es éveket emelném ki, hiszen egyik következik a másikból. Ahogy azt korábban is írtam,

2018-ban rekordtermés volt, a pincék nem a vártaknak megfelelően ürült, így az ágazatra rányomta a bélyegét. A Balatonboglári, a Balatonlellel és a Látvány-Somogytúr-Visz Hegyközségeknél a 2017-es évhez képest jelentős mennyiséggel volt nagyobb a termésátlag. Ezzel szemben a Délnyugat-Balaton, a Kötcse-Szólád és a Szőlősgyöri Hegyközség tekintetében az mondható el, hogy az előző évhez képest elmaradt a termés mennyisége. Amennyiben a 2019-es évet nézzük, amikor is ott volt a lehetőség a zöldszüretre, a termelők nagyon nagy hányada a borvidéken nem élt vele. A 2017-es évhez viszonyítva jelentős csökkenést csak a Kötcse-Szólád és a Délnyugat-Balaton mutatott. A másik négyenél inkább nőtt az átlag. Ha ugyanezt a két évet nézzük globálisan, borvidéki viszonylatban, akkor megállapítható, hogy egy század híján egyformának mondható.

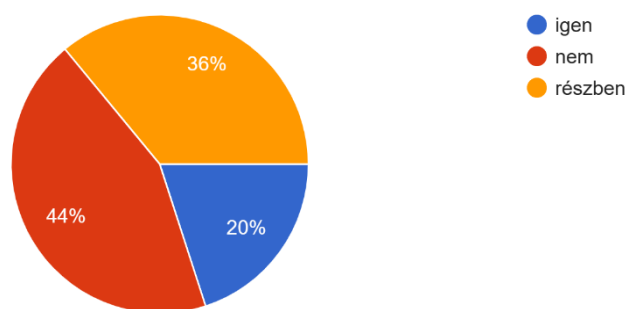
4. táblázat A Balatonboglári borvidéken alkalmazott termékleírások termésmennyisége mázsában és hektoliterben kifejezve (Forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)

Kategória	Gépi szüret (q/ha)	Kézi szüret (q/ha)	Seprős újbor (hl/ha)
Balatonboglár OEM	135	140	100
Balatonboglár OEM Dűlő	105	110	80
Balaton OFJ	163	170	120
Balatonmelléki OFJ	163	170	120
Dunántúl OFJ	217	227	160

A hegyközségi és borvidéki átlagot összehasonlítva a 4. táblázatban lévő termékleírásokban szereplőkkel elmondható, hogy a 2018-as évtől eltekintve, akár még a Balatonboglár OEM dűlő kategóriába is beleférhetne. Felmerül tehát a kérdés, hogy akkor miért érdekes a termésmennyiség kérdése? Mert sajnos nem ilyen egyszerű. Nem egységesen, hanem a szüretelt területenként (legtöbbször ültetvényenként, de van olyan eset is, mikor egy ültetvényről több alkalommal történik a betakarítás) külön kell vizsgálni. Ahogy azt korábban már írtam, aki csak eladásra termel szőlőt (tehát nem készít belőle bort, pezsgőt, szőlőmustot), Ők a vásárló igényeit kielégítve sok esetben akkora mennyiséget termelnek, hogy a Dunántúl OFJ felső határát súrolja, vagyis a 217 q/ha gépi, vagy 227 q/ha kézi szüret esetében [19] (INTERNET13). Velük szemben pedig ott vannak a borvidéki borászatok, akik általában azért korlátozzák a termésüket, mert bíznak a jobb minőségbe és magasabb minőségi kategóriába helyezik el termékeiket, vagyis a Balatonboglár OEM-be (gépi szüretkor 135 q/ha, kézikor jellemzően 140 q/ha) tartozzon. Kivételes alkalmakkor pedig a dűlő

szelektáltba [23] (INTERNET7). Amikor bemegyünk a boltokba és leemelünk a polcról egy OFJ-s bort, ami a borvidéken termett szőlőből készült, vagy tartalmazza azt, legtöbb esetben a Dunántúl OFJ kategóriát látjuk rajta. Viszont egyes borvidéki illetve északi parti borászok esetében elterjedtebb a Balaton OFJ, egyrészt a korábban említett BalatonBOR brand miatt, másrészt pedig a fogyasztók részére a Balaton hívó erejű. Esetükben be kell tartani a 163 q/ha gépi, míg kézi szüretkor a 170 q/ha-t [27] (INTERNET11). Tehát a termékleírásokban megadott korlátok igen is nagy jelentőséggel bírnak. Ezt a termelők válasza (10. ábra) is igazolja, hiszen nagy része nem, vagy csak részben tartja jónak a meghatározott termésmennyiségeket. Ezt a következőkkel indokolták:

- a szőlő ára nem kompenzálja a megtermelt mennyiséget,
- a megadott mennyiségek mellett nem jövedelmező a szőlőtermesztés,
- a termesztett fajták tudnak többet is teremni,
- a borvidék adottságai mellett magasabb hozam mellett is jó minőségű bor állítható elő.

10. ábra: A termelők a termékleírásban előírt termésmennyiségeket jónak tartják? (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)

Az mindenképp látszik, hogy a szőlő hozama és az ára a legfőbb oka annak, hogy a termékleírásokban meghatározott termésmennyiséget a termelők nem, vagy csak részben tartják jónak. Fontos megjegyezni, hogy a termékleírásokban meghatározott hozamok 2010.-től (a Balaton OFJ tekintetében 2006.-tól) kezdődően a minimális tőszám 3400 tő/ha-ra (illetve a korábban ültetett szőlőkre, amikre ez nem vonatkozik, tehát ezen ültetvények 2381 tő/ha) lettek megállapítva. Az utóbbi években telepített ültetvények főbb jellemzői, hogy a 4000 tő/ha-t meghaladják a szerkezetátalakítási támogatás miatt.

4.6 A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők költségeinek, bevételeinek vizsgálata

Kutatásomnak egy olyan pontja, amit nehéz számszerűsíteni, hiszen ahány termelő annyi szokás. Talán így jellemezhető a legjobban. Miből is ered ez a megállapítás? Az a következőkben kiderül. Amikor elkezdtem az irodalmi áttekintést erre vonatkozóan és az adatokat begyűjteni, nyilvánvalóvá vált számomra, hogy az az elmélet, amit magamban felállítottam nem fogja megállni a helyét. Első gondolatként az fogalmazódott meg, hogy meglesznek a bevételek (termelőktől, közvetítő felvásárlóktól, jogszabályokból a támogatások összege), meglesznek a kiadások (korlátozottfelelősségű társaságoktól, pinceszövetkezetektől) egy hektárra vonatkozóan, ebből könnyen készítek egy kimutatást, hogy mekkora az a termésmennyiség és terület nagyság, ami felett megéri termelni, és ami alatt már nem. A legjobb megvilágítás talán az, ha külön-külön több oldalról vizsgáljuk meg.

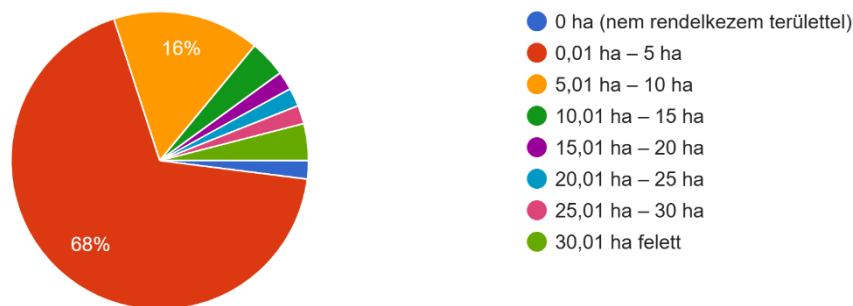
Fontosnak tartottam a kutatásom során a megfigyelés és a számadatok mellett, hogy a termelők egy kérdőív kitöltésével anonim módon elmondhassák a véleményüket. A kérdőívet a Google Drive Kérdőív készítő funkciójával készítettem, melyet a termelők e-mailben megkaptak, illetve elérhető volt számukra a közösségi média felületén is. A kitöltésre 1 hét állt a rendelkezésre. Ez idő alatt 50 fő töltötte ki, melyben értékelhetetlen adat nem szerepelt. A kitöltők 76 %-a szőlőtermesztéssel, 2 %-a csak borászattal és a maradék 22 % pedig mindkettővel foglalkozik. Ami a nemek arányát illeti, kétharmaduk férfi volt. Életkor tekintetében nagy a szórás, hiszen a 26-35 év kategóriától kezdődően a 66 év felettiig, mindegyikre érkezett válasz. A 46-65 év közöttiek 62 %-ot tesznek ki. Az így kapott információkból együttesen megkapjuk tehát a vizsgálat eredményét, mely mindenképp elgondolkodtató. Nézzük tehát az egyes pontokat külön-külön.

4.6.1 A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők vizsgálata

A Balatonboglári borvidéken a rendszerváltást követően a privatizálás során a termelőszövetkezetek felosztásával a szakcsoporti szőlőket kiosztották a tagok részére. Ahogy a bevezetőben írtam, megjelentek a kistermelők, akik sem kapcsolati tőkével, sem művelő eszközzel nem rendelkeztek. Ennek következményeként tehát felismerték, hogy összefogásra, kollaborációra van szükség. Ekkor jöttek létre a termelői szerveződések (gazdasági társaságok, pinceszövetkezetek), azon termelők részére, akik tagságot vállaltak, vagy szerződést kötöttek. Számuk az elmúlt évek során folyamatosan változott. Vannak azonban a kezdetektől folyamatosan működők, akik a borvidék több, mint felét lefedik. Ezek között van két pinceszövetkezet, öt gazdasági társaság. Ők felvállalták a szolgáltatás és értékesítés minden nyűgét. Hiszen koordinálják

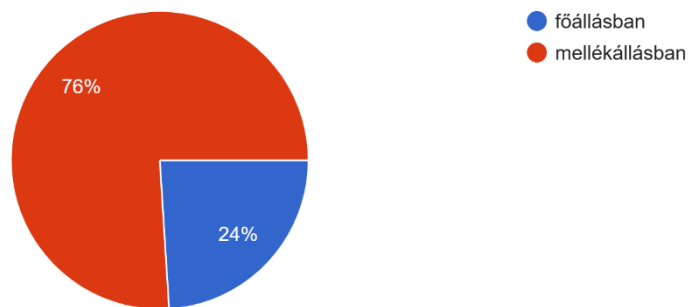
a termelés folyamán a gépi szolgáltatást, igény esetén a kézi munkaerőt valamint a szőlő eladásának teljes folyamatát. Az egyik legnehezebb dolguk talán nekik van, mert a termelőnek és a felvásárlónak is egyformán meg kell felelniük.

Ahogy az a 11. ábrán látszik, a kérdőívet kitöltők 2 %-a nem rendelkezik ültetvénnel, 68 %-a 5 hektárnál kisebb területen gazdálkodik, 16 %-a 5,01 – 10 ha közötti területnagyságon, a fennmaradó 14 %-on pedig azok osztoznak, akik 10 hektáros nagyságot meghaladják.

11. ábra: A termelők területnagyságainak megoszlása (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)

Közel háromnegyedük (12. ábra) mellékállásban folytatja a termelői tevékenységét, tehát kereset kiegészítés reményében.

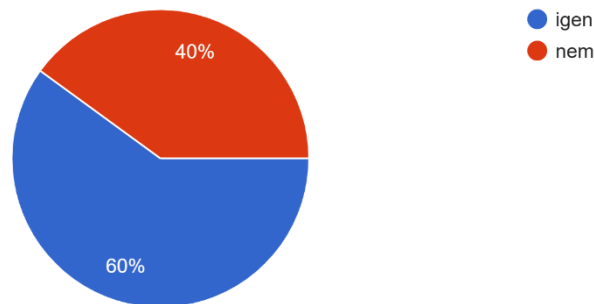

12. ábra: A termelők fő és mellékállásban foglalkozók aránya (Kérdőív, saját szerkesztés)

Ha ezt a két ábrát megnézzük együttesen közelebbről, akkor jól kirajzolódik az a felvetés, mi szerint azok, akik mellékállásban foglalkoznak szőlőtermesztéssel, zömmel 5 hektárnál kisebb területet művelnek. Ebből levonhatjuk azt a konklúziót, amit a 13. ábrán megfigyelhetünk, hogy a válaszadók kétharmada részt vesz integrációban, mely az alábbi területeket érinti:

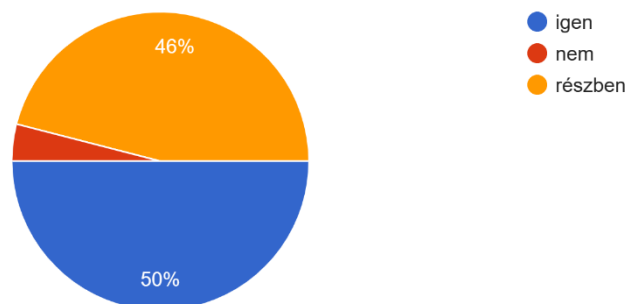
- input anyagok beszerzése,
- gépi munka szolgáltatások igénybevétele (pl. szüret, növényvédő szerek kezelése, stb.),
- kézi munka szolgáltatások (pl. metszés, kötözés, zöldmunka, szüret, stb.),

- szőlőértékesítés,
- szőlőfeldolgozás.

13. ábra: A termelők részvételi aránya integrációban (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)

Jól látszik, hogy mindenképp széles a paletta igénybevétel szempontjából. Zömmel a szőlőértékesítés, a gépi szolgáltatások, valamint az input anyagok beszerzés területén érintettek. Kíváncsi voltam rá, annak ellenére, hogy részt vesznek vagy éppen nem az integrációban, vajon jónak tartják-e (14. ábra)?

14. ábra: A termelők aránya, miszerint mennyire tartják jónak az integrációt (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)

Mindenképp egy pozitív választ kaptam, mert 2 főt leszámítva, szinte egyöntetűen igen, vagy csak részben, de jónak tartják. Előnyként említették a teljesség igénye nélkül:

- gépi munka szolgáltatások,
- összefogja a kistermelőket,
- rendelkeznek művelő eszközzel,
- rendelkeznek kapcsolati tőkével,
- nagyobb termésmennyiséggel tudnak a piacon megjelenni,
- jobb alkupozícióba tudnak kerülni,
- több szabadidő marad.

Az első hat válaszra azt mondom, szinte borítékolható volt. Hiszen, ha az integrációt szemléljük közelebbről, akkor egyértelmű, hogy erre hivatott. De ott van az, hogy több szabadidő marad. Mindenképp elgondolkodtató. A szőlőről elmondható, hogy nagyon munkaigényes kultúra. Nem csak gépi, de kézi munkája is igen magas munkaórát igényel. Többségük a termelőknek mellékállásban foglalkozik szőlőtermesztéssel, amennyiben minden munkafolyamatot maguknak kell végezniük, akkor bizony alig vagy nem is marad szabadidejük. A mai rohanó világban mindenképp egy pozitívumaként említhető. Negatívumaként az integrációnak viszont csak két dolog hozható fel. Egyrészt, hogy többletköltséget jelent, másrészt, a nyereség kisebb. Ha megvizsgáljuk közelebbről ezt a két felvetést, akkor világossá válik számunkra, hogy ez azért van, mert nem saját magunk végezzük el az egyes munkafolyamatokat és értékesítünk. Ezeknek plusz költségük van.

4.6.2 A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők költségeinek vizsgálata

Amikor kutatásaim azon részéhez értem, hogy a költségek kerültek sorra, akkor az az irány fogalmazódott meg bennem, hogy az átlagköltséget vizsgálom. Ennek a legfőbb oka az volt, amit a korábbiakban már említettem, hogy ahány termelő, integrátor, annyi szokás. Széles a paletta e téren. Kinek milyen területet érint az integráció, mi az a munkafolyamat, amit maga végez, hol fonódik össze e két művelet. Begyűjtöttem tehát az integrátoroktól a kézi és gépi szolgáltatások nettó munkadíját, a növényvédőszer és a lombtrágya éves díját, valamint a termelőktől az egyéb költségeket (könyvelés, támrendszer javítás, pótlás, kötöző, stb.) a vizsgált időszakra vonatkozóan évenként. Az összegyűjtött adatokból átlagot számoltam és összesítettem, melyet az 5. táblázat tartalmaz.

5. táblázat A Balatonboglári borvidék szőlőtermesztésének nettó átlagköltsége 2017-2021 évek között hektáronként forintban kifejezve (forrás: termelők, integrátorok, saját szerkesztés)

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Megnevezés	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha
Kézi munka költsége egyszerűsített foglalkoztatással	239700	253300	255000	282200	323000
Gépi munka költsége	173562	186702	199930	208840	205945
Növényvédőszer, lombtrágya	184435	154230	220555	210790	233620
Egyéb anyag költség (pl. kötöző, oltvány, támrendszer, hegyközségi járulék)	34600	35940	38490	42680	45460
Egyéb költség (könyvelési díj)	20000	20000	25000	25000	30000
Összesen:	652297	650172	738975	769510	838025
Kézi szüret (egyszerűsített foglalkoztatással)	162150	171350	172500	190900	218500
Gépi szüret	82719	82819	83852	89002	94252
Összesen kézi szürettel:	814447	821522	911475	960410	1056525
Összesen gépi szürettel:	735016	732991	822827	858512	932277

A kézi munka, szüret költsége egyszerűsített foglalkoztatással lett megállapítva. Egyrészt, mert ez a legolcsóbb, másrészt, mert a termelők többsége az üzemmérete miatt csak időnyszerűen foglalkoztat munkásokat. Abban az esetben, ha eléri azt az üzemméretet, mikor éven át szükséges a munkavállaló foglalkoztatása, akkor az élő munkaerő költsége jóval megemelkedik (járulékok, fizetett ünnep, szabadságok stb.). Zömmel azért megállapítható, hogy a kézi munkát (szüret nélkül) a termelők maguk végzik, így azt az összeget, amit az egyszerűsített foglalkoztatottnak kifizetne, az megmarad neki. Ennek ellenére jól látszik, hogy a költségek évről évre növekednek. 2021.-re már 1 millió forint körül alakul hektáronként, attól függően, hogy a szüret géppel még nem, de ha kézzel történt, akkor meghaladta azt. Ha az egyes sorokat külön vizsgáljuk, akkor az élő munka mellett a másik legmagasabb költséget a növényvédőszer, lombtrágyák jelentik. Ahhoz, hogy a termés mennyisége és minősége jó legyen, valamint a betegségektől megvédje, elengedhetetlen a termelők

sámára. Csökkenteni a költségét csak abban az esetben lehet, ha az előregedett ültetvényt innovatív fajtával (pl. Solaris, Castellum, Borsmenta, Hibernál) telepítik újra. Egyetlen hátránya, hogy a termékleírások nem tartalmazzák, tehát csak földrajzi jelzés nélkül fajtamegjelöléssel hozható forgalomba a terméke. Erre a borvidéken 2022.-től már van lehetőség, melyet a rendtartás tartalmaz [34] (INTERNET18). Amivel viszont ténylegesen lehet csökkenteni, az a szüret költsége. Ha összehasonlítjuk a gépi és a kézi szüret költségeit, akkor láthatjuk, hogy duplája az élő munkával végzett betakarítás. Míg a kézi 2017-ben 162.150 Ft volt, addig a gépi 82.719 Ft, ez a 49 %-a. A különbség a 2021-es évre jóval nagyobb lett, hisz a gépi alig emelkedett, 94.252 Ft-ra, addig a kézi 218.500 Ft-nál állt meg. A kettő között 56,9 % eltérés van. A termelők, tehát ha tehetik (az ültetvény állapota megengedi, illetve a felvásárló nem tart igényt kézi szüretre), akkor gépi betakarítást választja. Mivel átlagköltségről beszélünk, így az egyes integrátorok között lehet eltérés lefelé és felfelé is.

4.6.3 A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők bevételeinek vizsgálata

A bevételek vizsgálatánál a költségekhez hasonlóan az átlagot vettem alapul termésmennyiség és szőlőár szempontjából is. Ennek legfőbb oka az, hogy ahány szőlőfajta, integrátor és felvásárló, annyi ár van. Az átlag termésmennyiséget borvidéki vonatkozásban a 3. táblázat tartalmazza. Az átlagárát az integrátoroktól kapott adatokból számoltam. A bevételekhez még hozzátartoznak a különféle támogatások is (agrár-környezetgazdálkodás, területalapú támogatás + zöldítés), melyek 1 hektárnál nagyobb üzemméretnél adhatóak. Ez a megállapítás a hipotézis megválaszolásánál a jövedelmezőség szempontjából még érdekes lesz, mivel sok az 1 hektár alatti területnagysággal rendelkező termelő.

6. táblázat A Balatonboglári borvidék integrátorainak nettó szőlőátlagára 2017-2021 évek között (forrás: integrátorok, saját szerkesztés)

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Megnevezés	Ft/kg	Ft/kg	Ft/kg	Ft/kg	Ft/kg
Borszőlő átlagár (nettó)	88,80	91,05	82,35	88,80	96,70

Ha a borszőlő átlagárát nézzük, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy eléggé hullámzó. Sajnos olyan mértékű emelkedést nem mutat, mint amilyet a kiadások. Szomorú, hogy az átlagára 2021-re a 100 Ft-ot sem érte el. A 2018-as, rekord termésű év után a felvásárlók 2019-re jól lenyomták az árakat, hiszen 82,35 Ft volt. Így hiába emelkedett a 2020-as évre, akkor is még csak a 2017. évi árat, a 88,80 Ft-ot érte el. Ha ezeket az átlagárakat beszorozzuk az átlagterméssel, akkor megkapjuk a 7. táblázatban szereplő szőlő értékesítéséből származó bevételt. Jól látható, hogy a vizsgált időszak

alatt mindösszesen egyetlen alkalommal haladta meg az 1 millió forintot. A másik négy alkalommal a 900 ezer forintot sem érte el.

7. táblázat A Balatonboglári borvidék szőlőtermelőinek átlagos nettó bevétele 2017-2021 évek között (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, AM rendelet, FM rendelet, integrátorok, termelők, saját szerkesztés)

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Megnevezés	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha
Nettó bevétel szőlő értékesítésből (átlag)	897502	1001050	832394	878232	882581
Agrár-környezetgazdálkodás (1 ha felett)	203558	203887	210884	217158	239076
Területalapú támogatás + zöldítés (1 ha felett)	71075	72760	76324	82694	79001
Összesen:	1172135	1277697	1119602	1178084	1200658

Ha a termelők elérik minimálisan az 1 hektár üzemméretet, akkor igénybe vehetik a területalapú támogatást zöldítéssel és a Vidékfejlesztési Program Agrár-környezetgazdálkodási támogatását (továbbiakban VP-AKG). Ebben az esetben a legrosszabb évben is meghaladja az 1,1 millió forint bevételt. A támogatások mértéke rendeletekben, felhívásokban van szabályozva. Amennyiben valaki jogosult a támogatásokra, ha az előírtakat betartja, abban az esetben egy fix bevételnek számít, melynek összege évről évre változik. A VP-AKG mértékét az adott év január 1.-jei euro középárfolyam befolyásolja, addig a területalapú támogatását zöldítéssel az országosan igényelt területnagyság is. Ahhoz, hogy a kapott támogatásokat figyelembe tudjam venni, a VP-AKG összegét éves bontásban a termelőktől kapott adatok alapján vettem figyelembe, a területalapú és zöldítés támogatásoknál pedig az erre vonatkozó, évenként megjelent jogszabályokat, amiből a hektárra vonatkozó adatokat kiszámoltam. Ezek a következők:

- 2017-ben a VP-AKG mértéke 203.558,- Ft/ha, a területalapú támogatásé és a zöldítésé együttesen 71.075,- Ft/ha volt [40] (INTERNET24).
- 2018-ban a VP-AKG mértéke 203.887,- Ft/ha, a területalapú támogatásé és a zöldítésé együttesen 72.760,- Ft/ha volt [41] (INTERNET25).
- 2019-ben a VP-AKG mértéke 210.884,- Ft/ha, a területalapú támogatásé és a zöldítésé együttesen 76.324,- Ft/ha volt [42] (INTERNET26).
- 2020-ban a VP-AKG mértéke 217.158,- Ft/ha, a területalapú támogatásé és a zöldítésé együttesen 82.694,- Ft/ha volt [43] (INTERNET27).
- 2021-ben a VP-AKG mértéke 239.076,- Ft/ha, a területalapú támogatásé és a zöldítésé együttesen 79.001,- Ft/ha volt [44] (INTERNET28).

A kettő összege már 2017-ben is meghaladja a 274 forintot hektáronként, ami a vizsgált időszak utolsó évében bőven eléri a 318 ezer forintot.

4.6.4 A Balatonboglári borvidéken integrációban részt vevő termelők bevételeinek és kiadásainak együttes vizsgálata

Ahhoz, hogy egy kerekesebb képet kapjunk, mindenképpen szükséges az, hogy a bevételeket és a kiadásokat ne csak külön-külön, de egymással párhuzamosan is megvizsgáljuk.

8. táblázat A Balatonboglári borvidék szőlőtermelőinek átlagos bevételei és kiadásai 2017-2021 évek között (Forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, AM rendelet, FM rendelet, integrátorok, termelők, saját szerkesztés)

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Megnevezés	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha	Ft/ha
Nettó bevétel szőlő értékesítésből	897502	1001050	832394	878232	882581
Nettó bevételek támogatással összesen:	1172135	1277697	1119602	1178084	1200658
Nettó kiadások összesen kézi szürettel:	814447	821522	911475	960410	1056525
Nettó kiadások összesen gépi szürettel:	735016	732991	822827	858512	932277

Ahogy korábban is írtam, a szőlő értékesítéséből (támogatás nélkül) származó bevétel eléggé hullámzó. A 2021. évi nem éri el a vizsgált időszak első évét. A 8. táblázatban az látszik, hogy a 2017-es és 2018-as években mind a gépi, mind a kézi szüret esetében jövedelmező. A következő kettőben pedig a gépi betakarítás szempontjából még éppen meghaladja a bevétel a kiadásokat, viszont az utolsó évben már a kiadás haladja meg a bevételt, tehát amennyiben nem tud vagy éppen akar támogatást igény bevenni, akkor ráfizetéses a szőlőtermesztés. Sajnos nagyon sok gazdálkodónak az üzemmérete nem haladja meg az 1 hektár területnagyságot, tehát támogatásra nem jogosult. Amennyiben a gazdasága nagyobb 1 hektárnál, abban az esetben vizsgálva már más a helyzet. Ha igénybe veszi a két korábban említett támogatást, akkor a bevételek minden esetben magasabbak a kiadásoknál (gépi és kézi szürettel). Ettől függetlenül kirajzolódik az a tendencia, hogy a kettő közötti különbség évről évre kisebb a kiadások drasztikus emelkedésével. Sajnos egyértelműen kijelenthető, hogy ott, ahol támogatás nem vehető igénybe, nem éri meg a termelés a jelenlegi árak mellett. A termelőket megkérdeztem, mégis mi az az átlagár, ami szerintük jövedelmező lenne. A 15. ábra alapján nagy meglepetés nincsen, hiszen 72,5 % 141 Ft/kg feletti árra voksolt, 11,8 % elégedett lenne a 131-140 Ft/kg közöttivel, míg 11,7 % 130 Ft/ha alattival. 2-

2 %, azaz 1-1 válasz volt az, ahol a válaszadó a 141 Ft/kg feletti összeget számszerűsítette is, még hozzá a 200-250 Ft/kg, illetve 300 Ft/kg. Utóbbi a burgonya árához hasonlította.

15. ábra: A termelők szerint elfogadható kilónkénti szőlőátlagár (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)

Elgondolkodtató mindenképp, hogy más kultúra ára drasztikusan megemelkedett az utóbbi időben, a szőlőé ezzel szemben nem, vagy csak minimálisan. De vajon mit gondolnak a gazdálkodók, mi kell ahhoz, hogy az árak emelkedjenek? 40 %-a szerint a felvásárlóknak és a szőlőtermesztőknek együttesen kell megtalálniuk az arany középutat, egymás érdekeit, költségeit figyelembe véve. Ahhoz, hogy mindkét félnek megfelelő legyen, úgy gondolom, ezt a szemléletet kellene elérni, mikor leülnek a termelők, integrátorok és felvásárlók egymással tárgyalni az árakról. A 20 % szerint az árat a szőlőtermesztőknek együttesen kellene meghatározniuk, de külön-külön értékesíteniük. 12 %-uk szerint integrációba kellene lépni, míg szintén 12 % azt mondja, hogy a felvásárlóknak közösen kellene meghatározni a magasabb árat. A kulcsszó minden esetben az együttesen. A termelők rájöttek arra, hogy csak is akkor tudnak jobb pozícióba kerülni az ártárgyaláson, ha összefogás van. Ez nagy előrelépést jelent. Munkám során abban a kiváltságos helyzetben vagyok, hogy napi kapcsolatban vagyok a termelőkkel, korábban zömmel úgy vélekedtek, a hegyközségek, Hegyközségek Nemzeti Tanácsának a feladata a minimális árak meghatározása. Ahogy írtam, a stratégiák között szerepelt az árprognózis is. A vizsgált időszak tekintetében három évre vonatkozót találtam [45] (INTERNET23). Az árak alakulása miatt tehát volt mit/kit hibáztatni, holott azok az árak átlagárak voltak egyes fajták tekintetében borvidéki szinten, attól eltérni lehetett felfelé és lefelé is, mégis jobbára az utóbbi történt. Ma már azt látom, gondolati szinten elindult egy összefogás iránti igény. Ezeket kellene tetteké alakítani.

5 Következtetések, javaslatok

Vizsgálataimat a Balatonboglári borvidéken végeztem. Országos viszonylatban elmondható, hogy az 5. legnagyobb. A szőlőtermesztés ezen a területen egészen II. Ulászlóig nyúlik vissza, amikor is az első írásos emlék megjelent róla, tehát nagy hagyományokkal rendelkezik. Fontosnak tartottam megvizsgálni az itt létrejött integrációkban résztvevő termelők helyzetét. A kiadások, bevételek szempontjából az átlagot vettem alapul. A vizsgált időszak: 2017-2021 közötti.

A területalakulását tekintve megállapítható, hogy míg országosan csökkenő, úgy a borvidék vonatkozásában a vizsgált időszakon belül növekvő tendenciát mutatott. Ha hegyközségi bontásban nézzük, akkor látható, az ültetvények folyamatosan megújulnak. A telepített szőlők aránya minden évben magas. Az összes terület 10 %-a körül mozog.

A taglétszám vizsgálatokor borvidéki és hegyközségi szinten is folyamatos csökkenés figyelhető meg, melynek okai a generációváltás problémája, a szőlőárak és a költségek alakulása, a támogatások nem mindenki számára elérhetőek és a piaci igények alakulása. Sokan emiatt eladják ültetvényeiket és felhagynak a termeléssel.

Szőlőfajták alakulásának tekintetében mindenképp pozitívként említhető, hogy a számuk nem csökken, inkább nő. Ugyanis bekerültek a telepíthető fajták közé az innovatív fajták, illetve számos kísérleti fajta került elültetésre.

A borvidéki termésátlag jónak mondható, ami a termőhelyi adottságoknak köszönhető elsősorban. Az országosat bőven meghaladja. A 2018-as évben kiemelkedő mennyiség termett, míg a 2021-es évet a jégkár okozta kiesés határozta meg. Ami a termékleírásokban meghatározott maximális hozamérték, az már elavultnak számít a mai ültetvények mellett.

Az integrációban résztvevő termelők nagy része mellékállásban, jövedelem kiegészítésként tekint a szőlőművelésre. Elsősorban gépi szolgáltatás, input anyagok beszerzése és értékesítés szempontjából léptek be. Magát az integrációt jónak tartják, hisz az előbb felsoroltakon kívül rendelkeznek kapcsolati tőkével, jobb alkupozícióba tudnak kerülni a nagyobb mennyiség miatt. Hátrálynak a többletköltséget és a kisebb nyereséget említették.

A kiadások vizsgálatokor az a sajnálatos tény tárult fel, hogy hiába kézi munkaerő igényes kultúra, az élő munkaerő alkalmazása magas költséget ró a termelőkre. Emellé párosul még a növényvédő szerek, lombtrágyák árának fokozatos növekedése. E kettő teszi ki a kiadások körülbelül kétharmadát.

Bevételek tekintetében jól látszik, hogy az szőlő átlagára az integrátorok adatai alapján 2021-re sem érte el a 100 Ft/kg-ot. A termelők szerint ez az összeg nem jövedelmező, szerintük a 131 Ft/kg feletti lenne az. A számadatok is azt mutatják, hogy a vizsgált időszak átlagára csak akkor jövedelmező, ha támogatásokat (Terület alapú támogatás + zöldítés, agrár-környezetgazdálkodás) is tud igénybe venni a termelő, ami csak 1 hektár üzemméret felett lehetséges.

A fő kérdés tehát az, hogy megéri-e integráció tagjaként a termékleírásokban meghatározott termésmennyiségek mellett minőségi szőlőt termelni? Jövedelmezőség szempontjából, ha a jelen helyzetben megvizsgáljuk a bevételeket és kiadásokat együttesen, akkor jól látszik, hogy azon termelőknek éri meg a termelés integrációban, akik támogatást is tudnak igénybe venni, egyéb esetben csak akkor, ha a termésmennyiség magasabb a termékleírásokban megengedettnél. A számokat megvizsgálva, ha a hozam eléri az átlagtermés mennyiségét, tevékenységét jövedelemkiegészítőként végzi, akkor 1 hektár az, ami felett megéri a termelés. Főállásban (ezért vélhetően a kézi munkafolyamatok egy részét, vagy teljes egészében maga végzi), 10 hektár az, ami alatt nem éri meg. Ahhoz, hogy ezek a küszöbértékek elmozduljanak lefelé, két megoldás létezik, méghozzá az egyik, hogy a szőlő felvásárlási áraknak emelkednie kell. Véleményem szerint ennek egyetlen útja az, ha a felvásárlók, integrátorok és a termelők együttesen határozzák meg az árat, egymás költségeit, igényeit figyelembe véve. Ehhez a körhöz csatlakozhatnának azok a kereskedők, vendéglátó egységek is, akik kiteszik a magyar borászok borait a polcokra, hogy ne nyomott áron vásárolják meg tőlük. A másik a termésmennyiségek vonatkozásában van. A maximális hozam értékét módosítani kellene, hogy ne hektárban legyen meghatározva, hanem tőszámra. Ennek jelentősége, hogy a termékleírásokban 3400 tő/ha van megállapítva, az újabb ültetvények pedig mind 4000 tő/ha felett vannak a szerkezetátalakítási támogatás miatt.

6 Összefoglalás

Ahogy a világ, úgy Magyarország szőlő- és borágazata az utóbbi évtizedekben teljesen átrendeződött. Egyrészt a kilencvenes évek elején a rendszerváltás következményeként a termelőszövetkezetek felosztásával az az összefonódás, ami korábban volt a szőlőtermesztés és a borászat között az kettészakadt. Hiszen a privatizáció során termőterületek kiosztásra kerültek a tagok részére, a borászati üzemek is magánkézbe kerültek, egyre több lett a számuk. A nagy borászatok nem, vagy csak kevés termőterülettel rendelkeztek. A szőlőtermelők, mint kistermelők jelentek meg a piacon, akik nem rendelkeztek művelőeszközzel, kapcsolati tőkével. Az emberek tehát felismerték azt, hogy összefogásra van szükség termelés és értékesítés szempontjából, ezért létrejöttek az integrációs szervezetek (gazdasági társaságok, pinceszövetkezetek). Ők, mint közvetítő felvásárló vannak jelen a piacon. Ezzel egyidőben fogalmazták meg a Hegyközségi törvényt, majd az Európai Unióhoz való csatlakozáskor egy teljesen új szemlélet jelent meg, ami már nem minőségi, táj vagy asztali borként jelölte a szőlő késztermékét. Felváltotta az eredetvédelem, melyek a termékleírásokban vannak szabályozva. A borok tehát innentől kezdve nem minőség, hanem földrajzi eredet alapján lettek kategorizálva. A termékleírásokban többek közt meghatározták mekkora mennyiségű, milyen paraméterű szőlőket termeljenek és állítsanak elő. A szőlő ára nem tükrözi azt, hogy a termésmennyiségek korlátozva vannak az egyes eredetvédelmi kategóriákban. Az áruk egységes. Egy-két felvásárló azokat a szőlőket, amik egyik eredetvédelmi kategóriába sem férnek bele hozam szempontjából, kevesebb összegért veszi meg. Tehát a termelőknek tartaniuk kell az előírt mennyiséget. Mivel a bor alapja a szőlő, ezért is fogalmazódott meg bennem, hogy a termékleírásokban meghatározott termésmennyiségek mellett megéri-e integrációban szőlőt termelni.

Vizsgálataimat a Balatonboglári borvidéken végeztem a 2017-2021. évek vonatkozásán. Elsősorban a terület nagyságok, fajták, taglétszám és termésátlagok alakulását a borvidék hegyközségein keresztül. Emellett a termékleírásokat, támogatásokat, valamint a borvidék szolgáltatóitól (gazdasági társaságok, szövetkezetek), kapott költségeket, szőlőárakat. A változás, ami e téren az évek alatt végbe ment, mindenképp egy meglepő képet ad.

Ha megnézzük a borvidék szerkezeti felépítését, jól látható, hogy bár országos viszonylatban a szőlőterületek nagysága évről évre csökkenő tendenciát mutat, addig a borvidéken a vizsgált időszak alatt növekedést mutat. A területek hegyközségi kimutatásából egyértelműen látszik, hogy az elöregedett ültetvények folyamatosan újulnak meg, ami elsősorban a szerkezetátalakítási- és átállítási támogatásnak köszönhető. Emellett egyes hegyközségekben megjelentek az új telepítésű ültetvények is, ami szántó művelési ágú területbe kerülnek. Ezeknek egy része építési céllal települ.

Mivel a Balaton északi partja már építési szempontból telítve van, így a déli part azon részein, ahol a panoráma hasonlóan szép, beindultak az építkezések. E területek a Balaton Kiemelt Üdülőövezetébe tartoznak, ezért a terület 80 %-át szőlőnek kell borítani az előírás szerint. Az északi parton az építkezések befejeztével elég sokan kivágják az ültetvényt, ami látszik is a terület csökkenésükből. Hogy ez várható-e a Balatonboglári borvidéken is? Előre nem lehet megjósolni, de az biztos, az építkezési hullám jócskán beindult. Azon részeken, ami nem ebbe a kategóriába tartozik, beindult egy csökkenés, ami elsősorban az alacsony áraknak és a magas művelési költségeknek köszönhető.

A birtokszerkezet az utóbbi években jócskán átalakult, hiszen a 2010-es évek elején a tagok száma 2800 fő, a vizsgált időszak első évében, azaz 2017-ben 1911 fő, míg az utolsó évben már csak 1501 fő volt. A rendszerváltás után kialakult kisbirtokok jövedelemkiegészítőként tartották meg szőlőterületeiket, mégis évről évre csökken a művelők száma. A mezőgazdaság tekintetében három olyan tényező van, ami globálisan van jelen, nem csak a szőlőtermesztést érinti. Az egyik a generációváltás kérdése. Ez már hosszú éve óta problémát okoz. Azok, akik korábban aktívak voltak, ma már nyugdíjasok, vagy a közeli állapotban vannak. A következő generációt pedig másfelé sodorta az élet, más hivatást választottak, nem a mezőgazdaságot, azt látom ebbe az irányba zömmel nem mutatnak abszolút érdeklődést. Azt tapasztalom, hogy az idősek eladják a területüket, mert nem tudják már megművelni. A másik fontos kérdés az árak alakulása mind értékesítés, mint kiadás szempontjából. Míg a szőlő ára nem vagy alig emelkedik, addig a költségek egyre csak nőnek. Bizonyos méret alatt már nem jövedelmező. Harmadik tényező, hogy sok termelő nem tudja igénybe venni a támogatásokat (területalapú + zöldítés, agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás). Ők azok a termelők, akiknél már nem jövedelemkiegészítőként funkcionál az ültetvény. A szőlőtermesztés tekintetében azonban van még egy negyedik tényező is, méghozzá a piaci igények. Hiszen nem csak a jó minőségű szőlőket keresik, hanem a termékleírásokban meghatározott termésmennyiségek is szerepelnek a felvásárlási szerződésekből. A felvásárlóknak bor értékesítés szempontjából nem mindegy, melyik kategóriába tartozik.

Ahogy az sem mindegy, milyen szőlőfajtából készít bort. Hiszen a fogyasztók igénye folyamatosan változik. Az elmúlt években előtérbe kerültek a rozék mellett a könnyed borok, melyek egy meleg nyári nap lezárásaként fröccsként is jól dukál. Ha a Balatonboglári borvidék fajta választékát nézzük, első sorban fehérboros borvidéknek tekintjük. Ezt a vizsgálatom is egyértelműen alátámasztja, hiszen az első tíz fajtából 6 fajta fehér. Ezek közül is az 5 év átlagában az első a könnyed, illatos magyar fajta az Irsai Olivér. Sikerét annak köszönheti, hogy a hasznosítása eléggé változatos, hiszen borként, pálinkaként és csemegeszőlőként is funkcionál. Utóbbi elenyésző azért. Olyan világfajtát előz meg, mint a Chardonnay, amely második a sorban. Az első tízben szerepel még az Olasz rizling

is, melynek kiemelkedő szerepe van nem csak a borvidéken, de a Balaton Borrégió tekintetében is. E fajtából készül a BalatonBor, melynek kiemelkedő szerepe van a gazdálkodók piaci stabilitásának szempontjából, valamint az előnyösebb alkupozícióba kerülés érdekében. Vörös fajták esetében viszont azt látom, hogy a Merlot és a Kékfrankos területnagysága kiemelkedő, hiszen a könnyed, gyümölcsös rozék alapja elsősorban. Egy időben a Cabernet sauvignon telepítése is szépen ívelt felfelé, de nem váltotta be a hozzá fűződő reményeket sem jövedelmezőség, sem termésmennyiség szempontjából.

A Balatonboglári borvidék termőhelyi adottságai jók, emellett a Balaton klímája is kiválóan hat a jó minőségű és mennyiségű szőlő termelésére. A termésmennyiségek vizsgálatakor jól látszik, hogy nem csak országosan, de borvidéki szinten is kiemelkedő volt a 2018-as szüreti időszak. Ez globálisan adott okot a kétségbeesésre. Hiszen a pincék tele voltak, a borfogyasztás nem úgy alakult, ahogy azt a borászatok várták. Ezért a 2019-es évre a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa és az Agrárminisztérium közösen felléptek, és egy olyan támogatási lehetőséget adtak ki a gazdálkodók részére, amivel az országos szinten lehetett termésmennyiséget csökkenteni úgy, hogy a termelők ne essenek el a bevételektől, mert a szőlőből készült bort a borászatok nem tudják betárolni. A kezdeményezés sajnos felmás érzéseket keltett a szőlészek körében. Míg a Kunsági, Mátrai és Egri borvidékeken viszonylag nagy területeket érintett, addig a Balatonboglárinál ez elenyésző volt. Nagyon sok termelő azt mondta akkor, hogy nem azért termel, hogy zölden a földre kerüljenek a fürtök. Ők bíztak abban, hogy a termésüket el tudják adni. Így is lett végül. A 2018-as éveket leszámítva a termésátlagok a borvidéken 100 q/ha körül alakulnak, mely az országosat jócskán meghaladja. A 2021. évi elmarad tőle, ennek oka, hogy azon a nyáron kétszer kaptak jeget az egyes hegyközségek (főleg a Balatonlelle, Látvány-Somogytúr-Visz) ültetvényei. Azonban, ha a termésátlagokat összehasonlítjuk a termékleírásokban meghatározottakkal, akkor kicsit csalóka eredményt kapunk, hiszen ez alapján az látszik, a termésmennyiségek alapján a 2018. évtől eltekintve akár még a Balatonboglár OEM dűlő kategóriába is belefér. Itt merülhet fel egyből az a kérdés, hogy miért érdekes a hozam kérdése. Azért, mert ha az egyes ültetvényeket külön-külön nézzük, akkor bizony fontos a hozam. Termelés szempontjából három kategóriát különböztethetünk meg. Az egyik, aki eladásra termel. Neki az a célja, minél nagyobb hozamot tudjon leszüretelni, amit a felvásárló még elfogad. Ilyenkor sok esetben a Dunántúl OFJ felső határát súrolja (kézi szüret esetében 227 q/ha, gépinél pedig 217 q/ha). A termékeknek ezen részének nagy hányada elhagyja a borvidéket. A másik eset az, amikor saját maga dolgozza fel a leszüretelt termést, és értékesíti a készterméket. Ők a borvidék borászatai. Nekik a piaci igényeknek kell megfelelniük, tehát már a metszéskor korlátozzák a mennyiséget ennek érdekében. Rájuk az jellemző, hogy a boraik nagy részét Balatonboglár OEM kategóriába (kézi szüret esetében 140 q/ha,

gépínel pedig 135) q/ha sorolják, a prémium tételeiket pedig a dűlősbe, ahol a termésmennyiség még kevesebb. A termelők nagy része azonban nem ért teljesen egyet amennyiségi korlátozásokkal, aminek talán a legfontosabb oka az, hogy a szőlő ára nem kompenzálja ezt.

Azon termelők nagy hányada, aki 5 hektárnál kisebb területen gazdálkodik, integrációban vesz részt. Nem csak gépi szolgáltatások tekintetében, hanem értékesítésnél is. Jól kirajzolódik, hogy számukra a szőlőtermesztés egyfajta jövedelemkiegészítőként funkcionál. Előnyös számukra az, hogy nem kell művelőeszközökkel rendelkezniük, azokat fenntartani. Jobb alkupozícióba tudnak kerülni, hiszen az integrátorok kapcsolati tőkével is rendelkeznek. Emellett szabadidejük is több marad, ami a mai rohanó világ egyik legnagyobb pozitívuma, hiszen a műveletek egy részét elvégzik helyettük. Ezzel szemben két negatívum említhető meg. Az egyik, hogy többletköltséget jelent. A másik az a kevesebb nyereség. Ennek ellenére jónak tartják az integrációt.

A kiadások és bevételek vizsgálatánál a borvidéki átlagokat vettem figyelembe hektárra vetítve. Ennek oka, hogy termelőnként, integrátoronként változnak ezek a számok. Így viszont képet kapunk arról, ha kezdőként szőlőtermesztésbe szeretnénk kezdeni, mire is számíthatunk. Költségek tekintetében megfigyelhető, hogy évről évre növekedik. A gépesítések ellenére is a szőlőnek nagy a kézimunka igénye, aminek a költsége nagyon magas. Az évek alatt, amit lehetett, azt gépesítettek már. Ilyen például a szüret, ahol a különbség jelentős. A borvidéken már nagyon kis hányadban szüretelnek kézzel, csak is ott, ahol a bor előállítása megkívánja, vagy épp technológiailag a szőlő fogadására úgy vannak beállva. Az élő munka mellett a másik nagy kiadás a növényvédő szer és a lombtrágya költsége, mely véd a betegségek ellen és elengedhetetlen a jó minőség, valamint termésmennyiség érdekében. A költségek tehát kétféleképpen csökkenthetőek. Az egyik, ha az élőmunkának azon részét, amit maguk is el tudnak végezni a szőlészek, nem bér munkában csináltatják. A másik, hogy mikor az ültetvény előregedik, annak cseréjére van szükség, akkor innovatív fajtát választ. Utóbbinak jelenleg két hátránya van. Ugyan jó bor készíthető belőle, a piac még kevésbé ismeri és keresi, illetve a termékleírások nem tartalmazzák, tehát földrajzi jelölés nélkül fajtajelöléssel lehet forgalomba hozni. Ezzel szemben a bevételek növelésére csak egyetlen lehetőség van, még hozzá az, hogy a szőlőárak elmozdulnak felfelé. Az integrátorok által közölt szőlő árakból számolt átlagárakat tekintve meglepő számot kaptam, hiszen a 2021-es évben sem érte el a 100 forintot kilogrammonként. Ha ezeket az eredményeket felszorozzuk az átlagterméssel, akkor azt kapjuk, hogy a 2018. évet leszámítva még csak a 900 ezer forintot sem éri el hektáronként a bevétel, amennyiben támogatást nem veszünk igénybe. A támogatásokat csak 1 hektárnál nagyobb területtel rendelkezők vehetik igénybe, az ő bevételekük a 2017-es évben meghaladja az 1.100 ezer forintot, 2021-re viszont eléri az 1.200 ezer forintot. A borvidéken elég nagy számban vannak azok a termelők, akik nem haladják meg az előírt üzemméretet, így ők a támogatásokat nem tudják

igénybe venni. Mint ahogy azt korábban írtam, ahhoz, hogy a bevételek növekedjenek a szőlő áraknak kell elmozdulnia felfelé. A termelők szerint az átlagárnak 131 Ft/kg felettinek kellene lennie a 2021. évben 96,70 Ft/kg-mal szemben. Volt, aki a burgonya árához hasonlította. Nyilván nem lehet egy lapon említeni, de az, amit ezzel közvetíteni szeretne mindenképpen elgondolkodtató.

A termelőket megkérdezve, mit gondolnak róla, kinek a feladata az árak növelése, azt hittem a válaszok egyöntetűek lesznek. De nem, mégis volt a válaszokban egyetlen egy közös pont még hozzá az együttesen. Voltak olyanok, akik szerint a felvásárlók feladata, mások szerint a szőlészek feladata, esetlegesen integrációba lépve. A válaszadók többsége mégis azt a választ adta, amiben titkon reménykedtem, mert szerintem ez lehet a megoldás kulcsa. A felvásárlóknak és a közvetítő felvásárlóknak, szőlőtermesztőknek együttesen kell megtalálniuk az arany középutat, egymás érdekeit, költségeit figyelembe véve. Hozzájuk csatlakozhatnak azok a kereskedők, vendéglátó egységek is, akik kiteszik a magyar borászok borait a polcokra, hogy ne nyomott áron vásárolják meg tőlük. Addig, amíg ez az összhang nincsen meg, érdemben nem várható előrelépés. Akkor viszont eljutunk odáig, hogy a területünk egyre csak csökken, mert nem éri meg szőlőt termesztetni, ami azt hozza magával, hogy nem lesz elegendő alapanyag a bornak. Bízom benne, hogy az ágazat szereplői felismerik a súlyosságát, és ennek megfelelően cselekednek. Mert nekik az a fontos, hogy fogyasztónak jó minőségű szőlőből készült, jó minőségű bor kerüljön a poharába.

Összességében tehát elmondható, ha a szőlőárak emelkednek, akkor megéri integrációban a termékleírásokban előírt mennyiség mellett minőségi szőlőt termelni.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, Dr. Szabó Péter egyetemi adjunktusnak, aki szakértelmével, észrevételeivel és tanácsaival végig segítette a munkámat.

Külön szeretném megköszönni a családomnak a támogatást, biztatást, türelmet és lehetővé tették azt, hogy a diplomadolgozatom elkészülhessen.

Végül szeretnék köszönetet mondani a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának, a kollégáimnak, barátaimnak, a termelőknek és a szolgáltatóknak a segítséget, beszélgetéseket, ötletadó gondolatokat, amik hozzájárultak a diplomadolgozatomhoz.

7 A szakirodalom jegyzéke

- [5] ASZALÓS D., „A Polgári Törvénykönyv,” Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016.
- [32] BAUER A. - BERÁCS J. – KENESEI ZS., „Marketing alapismeretek,” Akadémiai Kiadó, Budapest, 2014.
- [1] BÉNYEI F. - LŐRINCZ A. – SZ. NAGY L., in *Szőlőtermesztés*, Budapest, Mezőgazda Kiadó, 1999, pp. 15-70..
- [7] FERTŐ I. – MIZIK T., „Agrárgazdaságtan I.,” Akadémiai Kiadó, Budapest, 2016.
- [20] GÁL P., „Mit adhat az eredetvédelem a magyar borászatnak?,” *Borászati Füzetek*, %1. kötet28, pp. 8-10, 2018.
- [29] GYULAVÁRI T. – MITEV A. Z. – NEULINGER Á. – NEUMAN, „A marketingkutatás alapjai,” Akadémiai Kiadó, Budapest, 2014.
- [16] HAJDU Z., „Túl egyszerű az árprognózist hibáztatni...,” *Borászati Füzetek*, %1. kötet28, pp. 6-8., 2018.
- [15] HAJDU Z., „Új borpiaci év, új piacszerkezési intézkedés,” *Borászati Füzetek*, %1. kötet28, pp. 8-9, 2018.
- [14] HNT, „A magyarországi szőlő-bor ágazat stratégiája,” Budapest, Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, 2016, p. 3;6.
- [12] HNT, „Magyarország szőlészetének és borászatának helyzete,” Budapest, Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, 2016, p. 8;10;17;23.
- [10] KERTÉSZ-BAKOS F., „Korszerű szövetkezeti ismeretek,” Sümeg, John Henry Newman Oktatási Központ Kft., 2016, p. 27.
- [21] KSH, „Dél-dunántúli statisztikai tükrök,” *Dél-dunántúli statisztikai tükrök*, p. 2;7, 2013.
- [8] MIZIK T., „Agrárgazdaságtan II.,” Akadémiai Kiadó, Budapest, 2018.
- [13] SZANYI M., „Válság és megújulás,” Akadémiai Kiadó, Budapest, 2013.

- [6] SZILÁGYINÉ DR. FÜLÖP E., „Jogi ismeretek,” Miskolc, Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar, 2018, p. 9.
- [18] SZTANEV B., „Útmutató a szőlő-bor ágazat szabályozásához,” Budapest, Line Design Kiadó, p. 91.
- [39] VESZPRÉMI CS., *A terméskorlátozás hatása a Cabernet sauvignon minőségére*, Keszthely: Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar Kertészeti Tanszék, 2007, p. 40.
- [17] VINICZAI S., „Bor, piac, bizalom,” in *Borászati Füzetek*, %1. kötet31, 2021, pp. 3-4..
- [2] „INTERNET01,” [Online]. Elérhető: <https://www.boraszportal.hu/hirszuret/a-hegykozsegek-1-resz-5149>. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [3] „INTERNET02,” [Online]. Elérhető: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400102.TV>. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [4] „INTERNET03,” [Online]. Elérhető: <https://boraszat.kormany.hu/eredetvedelem>. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [9] „INTERNET04,” [Online]. Elérhető: http://repo.aki.gov.hu/2923/1/at_2005_04.pdf. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [11] „INTERNET05,” [Online]. Elérhető: <https://kormany.hu/hirek/a-magasabb-szolo-felvasarlas-arakhoz-a-kozos-ertekesitesen-keresztul-vezet-az-ut>. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [22] „INTERNET06,” [Online]. Elérhető: <https://www.delbalatonibor.hu/>. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [23] „INTERNET07,” [Online]. Elérhető: https://boraszat.kormany.hu/download/0/56/a2000/BALATONBOGL%C3%81R_term%C3%A9k%C3%ADr%C3%A1s%20m%C3%B3dos%C3%ADt%C3%A1s%202016.pdf. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [24] „INTERNET08,” [Online]. Elérhető: <https://bb.hu/tortenet>. [Hozzáférés dátuma: 5 április 2023].

- [25] „INTERNET09,” [Online]. Elérhető: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000112.TV>. [Hozzáférés dátuma: 5 április 2023].
- [26] „INTERNET10,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00.0#SZ46@BE2@PO3>. [Hozzáférés dátuma: 5 április 2023].
- [27] „INTERNET11,” [Online]. Elérhető: https://boraszat.kormany.hu/download/5/8b/f2000/BALATON_termekleiras%20modositas%20v4_korr.pdf. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [28] „INTERNET12,” [Online]. Elérhető: https://boraszat.kormany.hu/download/6/c7/62000/BALATONMELLEKI_termekleiras.pdf. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [19] „INTERNET13,” [Online]. Elérhető: https://boraszat.kormany.hu/download/3/4c/e2000/DUNANTUL_OFJ_termekleiras%20v3_boraszat_kor_220405.pdf. [Hozzáférés dátuma: 14 október 2022].
- [46] „INTERNET14,” [Online]. Elérhető: <https://bor.hu/borregiok/balatonboglari-borvidek>. [Hozzáférés dátuma: 25 március 2023].
- [30] „INTERNET15,” [Online]. Elérhető: <https://spssabc.hu/kutatasmodszertan/szekunder-kutatas/>. [Hozzáférés dátuma: 25 március 2023].
- [31] „INTERNET16,” [Online]. Elérhető: <https://docplayer.hu/5437773-Munkaanyag-orcsik-gezane-a-piackutatas-azaz-a-piaci-informaciok-megszerzesenek-modszerei-a-kovetelmenymodul-megnevezese.html>. [Hozzáférés dátuma: 2 április 2023].
- [33] „INTERNET17,” [Online]. Elérhető: <https://spssabc.hu/kerdoiv-keszites/a-kerdoiv-keszites-folyamata-lepesrol-lepesre>. [Hozzáférés dátuma: 2 április 2023].
- [34] „INTERNET18,” [Online]. Elérhető: <https://www.delbalatonibor.hu/wp-content/uploads/2022/09/Balatonlelle-hegykozseg-rendtartasa.pdf>. [Hozzáférés dátuma: 5 április 2023].

- [35] „INTERNET19,” [Online]. Elérhető: <https://www.balatonikor.hu/Content/data/BalatonBor%202021%20Szab%C3%A1lyzat.pdf>. [Hozzáférés dátuma: 7 április 2023].
- [36] „INTERNET20,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2019-22-20-7R.0>. [Hozzáférés dátuma: 10 április 2023].
- [37] „INTERNET21,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2020-21-20-7R>. [Hozzáférés dátuma: 10 április 2023].
- [38] „INTERNET22,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-35-20-7R>. [Hozzáférés dátuma: 10 április 2023].
- [45] „INTERNET23,” [Online]. Elérhető: <https://www.hnt.hu/piacszervezes/borszolo-felvasarlas>. [Hozzáférés dátuma: 26 március 2023].
- [40] „INTERNET24,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2017-51-20-11>. [Hozzáférés dátuma: 26 március 2023].
- [41] „INTERNET25,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2018-31-20-7R>. [Hozzáférés dátuma: 26 március 2023].
- [42] „INTERNET26,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2019-47-20-7R>. [Hozzáférés dátuma: 26 március 2023].
- [43] „INTERNET27,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2020-49-20-7R>. [Hozzáférés dátuma: 26 március 2023].
- [44] „INTERNET28,” [Online]. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-36-20-7R>. [Hozzáférés dátuma: 26 március 2023].

8 Ábrajegyzék

1. ábra Balatonboglár Oltalom alatt álló eredetmegjelölés termőhelyi lehatárolása (forrás: Eredetvédelem (vingis.hu))	17
2. ábra Balaton Oltalom alatt álló földrajzi jelzés termőhelyi lehatárolása (forrás: Eredetvédelem (vingis.hu))	18
3. ábra Balatonmelléki Oltalom alatt álló földrajzi jelzés termőhelyi lehatárolása (forrás: Eredetvédelem (vingis.hu))	19
4. ábra: Dunántúl Oltalom alatt álló földrajzi jelzés termőhelyi lehatárolása (Forrás: Eredetvédelem (vingis.hu))	20
5. ábra A Balatonboglári Borvidék területe hegyközségi bontásban (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)	26
6. ábra A Balatonboglári Borvidék Hegyközségeinek taglétszáma (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)	26
7. ábra Magyarország borvidégeinek borszőlővel beültetett terület nagyságának alakulása (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa)	28
8. ábra A Balatonboglári borvidék borszőlővel beültetett terület nagyságának alakulása hegyközségi bontásban 2017 - 2021 közötti időszakban (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)	28
9. ábra Magyarország borvidégeinek borszőlő termésmennyiségének alakulása (forrás: Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, saját szerkesztés)	35
10. ábra: A termelők a termékleírásban előírt termésmennyiségeket jónak tartják? (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)	38
11. ábra: A termelők terület nagyságainak megoszlása (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)	40
12. ábra: A termelők fő és mellékállásban foglalkozók aránya (Kérdőív, saját szerkesztés)	40
13. ábra A termelők részvételi aránya integrációban (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)	41
14. ábra: A termelők aránya, miszerint mennyire tartják jónak az integrációt (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)	41
15. ábra: A termelők szerint elfogadható kilónkénti szőlőátlagár (Forrás: Kérdőív, saját szerkesztés)	47

9 Melléklet

1. számú melléklet: KÉRDŐÍV

Kedves Kitöltő!

Veszprémi Csilla, a MATE Georgikon Campus Vidékfejlesztési agrármérnök MSc szak végzős hallgatója vagyok. Kutatásomat a Balatonboglári borvidéken végzem. Témám a „Szőlőtermesztési és a borászati ágazat gazdasági vonatkozásai.” Főbb kérdésként azt fogalmaztam meg, megéri-e integráció tagjaként a termékleírásokban meghatározott mennyiségek mellett minőségi szőlőt termelni?

A kérdőív kitöltése anonim, körülbelül 10-15 percet vesz igénybe. **Kitöltési határidő: 2023.04.17. 12 óra**

Kérem, a kérdőívet csak az töltse ki, aki fő- vagy mellékállásban szőlőtermesztéssel és/vagy borászattal foglalkozik a Balatonboglári borvidék területén. A kitöltésével nagyban segíti a diplomamunkám.

Segítségét előre is nagyon szépen köszönöm!

Szép napot,

Üdvözlettel,

Veszprémi Csilla

1. Kérem, adja meg a nemét! (1 válasz jelölhető)
 - Nő
 - Férfi
2. Kérem, adja meg az életkorát! (1 válasz jelölhető)
 - 18-25 év között
 - 26-35 év között
 - 36-45 év között
 - 46-55 év között
 - 56-65 év között
 - 66 év felett
3. Kérem, adja meg, milyen tevékenységet folytat! (1 válasz jelölhető)
 - szőlőtermesztés
 - borászat

- mindkettő
4. Kérem, adja meg, mily módon folytatja az előzőekben megadott tevékenységét! (1 válasz jelölhető)
 - főállásban
 - mellékállásban
 5. Kérem, adja meg a területnagyságát hektárban kifejezve! (1 válasz jelölhető)
 - 0 ha (nem rendelkezem területtel)
 - 0,01 ha – 5 ha
 - 5,01 ha – 10 ha
 - 10,01 ha – 15 ha
 - 15,01 ha – 20 ha
 - 20,01 ha – 25 ha
 - 25,01 ha – 30 ha
 - 30,01 ha felett
 6. Kérem, adja meg a borászati üzem nagyságát hektóliterben kifejezve! (1 válasz jelölhető)
 - 0 hl (nem rendelkezem borászati üzemmel)
 - 0,01 hl – 100 hl
 - 100,01 hl – 200 hl
 - 200,01 hl – 500 hl
 - 500,01 hl – 1000 hl
 - 1000,01 hl – 1500 hl
 - 1500,01 hl – 2000 hl
 - 2000,01 hl – 3000 hl
 - 3000,01 hl – 4000 hl
 - 4000,01 hl felett
 7. Részt vesz integrációban? (1 válasz jelölhető)
 - igen
 - nem
 8. Amennyiben nem vesz részt integrációban, úgy a későbbiekben igénybe venné-e az integráció adta lehetőségeket? (1 válasz jelölhető)
 - igen
 - nem
 - lehetséges
 9. Kérem, adja meg, milyen területet érint az integráció, amiben részt vesz! (több válasz jelölhető)
 - input anyagok beszerzése
 - gépi munka szolgáltatások igénybevétele (pl. sorközművelés, szüret, csonkázás, növényvédő szeres kezelés stb.)
 - kézi munka szolgáltatások igénybevétele (pl. metszés, kötözés, zöldmunka, szüret stb.)
 - szőlőértékesítés
 - szőlőfeldolgozás
 10. Kérem, adja meg, jónak tartja-e az integrációt? (1 válasz jelölhető)
 - igen
 - nem
 - részben

11. Mi az, ami miatt jónak tartja az integrációt? (több válasz is lehetséges)
- nagyobb termésmennyiséggel tud megjeleni a piacon
 - input anyagok beszerzése olcsóbban a nagyobb mennyiség miatt
 - jobb alku pozícióba tud kerülni a kistermelőkkel szemben
 - gépi munka szolgáltatások
 - kézi munka szolgáltatások
 - összefogja a kistermelőket
 - rendelkeznek művelő eszközzel
 - rendelkeznek kapcsolati tőkével
 - több szabadidő marad
12. Mi az, ami miatt rossznak tartja az integrációt? (több válasz is lehetséges)
- nagyobb termésmennyiséggel tud megjeleni a piacon
 - input anyagok beszerzése olcsóbban a nagyobb mennyiség miatt
 - jobb alku pozícióba tud kerülni a kistermelőkkel szemben
 - gépi munka szolgáltatások
 - kézi munka szolgáltatások
 - összefogja a kistermelőket
 - rendelkeznek művelő eszközzel
 - rendelkeznek kapcsolati tőkével
 - többletköltséget jelent a termelőnek
 - kisebb a nyereség
13. Ismeri a Balatonboglári Borvidéken alkalmazható termékleírásokat? (Balatonboglár OEM, Balaton OFJ, Balatonmelléki OFJ, Dunántúl OFJ) (1 válasz jelölhető)
- igen
 - nem
 - részben
14. Jónak tartja, hogy a termékleírások csak az ott megadott tájegységeken **termesztett** szőlőre vonatkoznak? (1 válasz jelölhető)
- igen
 - nem
 - részben
15. Jónak tartja, hogy a termékleírások csak az ott megadott tájegységeken **feldolgozott** szőlőre vonatkoznak? (1 válasz jelölhető)
- igen
 - nem
 - részben
16. Jónak tartja a termékleírásokban meghatározott termésmennyiségeket? (1 válasz jelölhető)
- igen
 - nem
 - részben
17. Amennyiben jónak tartja, mi az oka? (többet is jelölhet)
- a megadott mennyiségek mellett is jövedelmező a termesztés
 - a termesztett szőlőfajták nem tudnak többet teremni
 - többek közt a mennyiség is meghatározza a minőséget

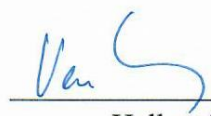
- a felvásárlók fontosnak tartják az eredetvédelmi kategóriákban megjelölt mennyiséget, a csendes és habzó bor/pálinka árában tudják érvényesíteni
 - a szőlő ára kompenzálja a termelt mennyiséget
18. Amennyiben nem tartja jónak, mi az oka? (többet is jelölhet)
- a megadott mennyiségek mellett nem jövedelmező
 - a termesztett fajták tudnak többet is teremni
 - a borvidék adottságai mellett magasabb hozam mellett is jó minőség állítható elő
 - a felvásárlóknak mindegy, milyen eredetvédelmi kategóriába tartozik, a csendes és habzó bor/pálinka értékesítésénél nem befolyásolja
 - a szőlő ára nem kompenzálja a megtermelt mennyiséget
19. Mit gondol, miért nem emelkednek a szőlőárak? (többet is jelölhet)
- mert a csendes és habzó bor/pálinka ára sem emelkedik
 - mert sok a csendes és habzó bor-/pálinkakészlet Magyarországon
 - mert kevesebb a kereslet a csendes és habzó bor/pálinka iránt
 - mert sok külföldi bort hoznak be Magyarországra
 - mert megéri alacsony áron is eladni
 - mert nincs összefogás a szőlőtermesztők között
 - mert amíg van, aki olcsóbban odaadja a szőlőt, addig nem fog az ár felfelé elmozdulni.
20. Mi az a kilónkénti szőlőátlagár, amit elfogadhatónak tart a jövedelmezőség szempontjából? (forintban kifejezve) (1 válasz jelölhető)
- 70 Ft/kg alatt
 - 71-80 Ft/kg
 - 81-90 Ft/kg
 - 91-100 Ft/kg
 - 101-110 Ft/kg
 - 111-120 Ft/kg
 - 121-130 Ft/kg
 - 131-140 Ft/kg
 - 141 Ft/kg felett, egyéb: (egész számban kifejezve)
21. Mit kellene tenni ahhoz, hogy az árak emelkedjenek? (1 válasz jelölhető)
- a szőlőtermelőknek egyénileg kell megállapodniuk a felvásárlóval
 - a szőlőtermelőknek össze kell fogniuk, együttesen kell az árat meghatározniuk, de egyénileg értékesítenek a felvásárlónak
 - a szőlőtermelőknek integrációba kellene lépniük, hogy nagyobb mennyiséggel, együttesen határozzák meg az árat és közösen értékesítenek a felvásárlónak
 - a felvásárlóknak és a szőlőtermesztőknek együttesen kell megtalálniuk az arany középutat, egymás érdekeit, költségeit figyelembe véve
 - a felvásárlóknak együttesen kell a magasabb árat meghatározniuk
 - a felvásárlóknak egyénileg kell a magasabb árat meghatározniuk
 - a szőlő minőségén és/vagy mennyiségén kell változtatni a magasabb ár érdekében
 - egy közös borvidéki feldolgozó (bor/pálinka/szőlőlé/lekvár) létrehozása

NYILATKOZAT

Alulírott **Veszprémi Csilla**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Georgikon Campus, Vidékfejlesztési agrármérnök MSc szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem***

Kelt: Keszthely, 2023. év április hó 30. nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A Dr. Szabó Péter nyilatkozom arról, hogy a Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Keszthely, 2023. év április hó 30. nap

Belső konzulens